

mokslas • menas • literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1972 METAI

RUGPĖČIO 12 D. / AUGUST 12, 1972

PART TWO NR. 189 (\$2)

TARPTAUTINIAI KNYGOS METAI IR SPAUDOS DRAUDIMAS LIETUVOJE

Jungtinių T. švietimo, mokslo ir kultūros organizacija UNESCO šiuos metus yra paskelbusi Tarptautiniais knygų metais, siekdama, kad kuo plačiau žmonių pasklistų knyga ir apskritai spausdintas žodis. Susirūpinimas visai vietoje, nes iš maždaug 2225 milijonų suaugusių pasaulio gyventojų apie 800 mil. yra beraščių.

Knygų pasklidimas pasaulyje labai nevienodas. Pagal statistinius duomenis 1968 m. pasaulyje buvo išleista knygų 487,000 pavadinimų. Nuo 1955 m. knygų leidimas paaušo 70 proc. Nors Europoje yra tik 13 proc. pasaulio gyventojų, bet joje 1968 m. buvo išleista 44 proc. visu minėtų knygų pavadinimų, Afrikoje, turinčioje 10 proc. pasaulio gyventojų, knygų išleista 1,6 proc., Azijoje — su 55,9 proc. gyventojų, knygų išleista 20,5 proc. Taigi, knygos ne visiems pasaulio gyventojams yra lygiai prieinamos, ne visur jų ir poreikis vienas.

Tuos duomenis sumini ir Vilniuje leidžiamą „Kultūros Barą“. Nr. 4. Žinoma, tas žurnalas nutyli apie knygų leidimą JAV-se. Mes galime priminti, kad vien tik 1970 m. JAV-se buvo gauta „copyrights“ dėl 316,466 knygų ir brošiūrų, o kiek dar buvo išleista be „copyrights“? Vien 1967 m. buvo JAV-se parduota knygų už 2,255,000,000 dolerių.

Minėtieji „Kultūros Barai“, priminę pasaulio beraščius, apgalvę, kad „didelei gyventojų daliai knygų dar neprieinamos“. Tačiau kodėl tylėti, kad ir raštingieji Lietuvoje daugelis knygų — visos lietuviškos knygos, išleistos laisvajame pasaulyje, yra neprieinamos, vis dar ten tebėsiausia spaudos draudimas, kai kuriais atvejais žiauresnis net už caristinę. Net ir su pačioje Lietuvoje leidžiamomis knygomis ne viskas tvarkoje. Kaip minėtame straipsnyje nusiskundžiama, vėluojamasi su jų išleidimu: „Mokslas darbai spėja pasenti, kol pasiekia skaitytoją. Ką jau bekalbėti apie kitus leidinius, jeigu pati „Kalbotyra“ (t.2(9)), kuri turėtų būti knygos darbuotojų prestižo reikšmės, išeitė spaudoje 1970 metais balandžio mėnesį, iki šiol dar nepasirodė“.

Dabartinis spaudos draudimas Lietuvoje bus mūsų tautos kultūros istorijoje atžymėtas kaip vienas iš gėdingiausių okupantų darbų, kaip barbariškas nusikaltimas prieš kultūrą, prieš pačius žodžio laisvę, neleidžiant tautai pasinaudoti vakaruose leidžiama lietuviška knyga ar laikraščiu.

Akivaizdoje to žiaurios faktai krinta į akis JAV spaudoje pasirodžiusios žinios, kad JAV-se

tarp studentų veikia apie 20 organizacijų, į kurias susibūrę šimtai studentų pasiūvenčia slaptam šv. Rašto gabenimui į Rusiją. Psichologijos studijas baigęs Br. Mills net 7 studentų laikraščius idėjo skelbimą tokio turinio: „Ieškomi slapti šv. Rašto gabentojai. Ilgos darbo valandos sunkios sąlygos, su galimu sugavimu, išvairumu iš Sovietų Sąjungos ar net dar blogiau“. Tie studentai specialiai išspausdintus mažo formato šv. Raštus gabena paslėptose uogienų induose, nuvykę į Suomiją ir Japoniją laukia palankaus vėjo ir su balionais leidžia už geležinės uždangos.

Minėtas Mills pasigaminęs lagaminus su dvigubais dugnais ir į tarpą prikimęs šv. Raštų knygų, nuvežė į Rusiją ir paskiau, po marškiniais pasikisęs paskleidė tarp gyventojų. Olandų baptistų dvasininkas br. Andrius su savo talkininkais šv. Raštą į Rusiją slapta gabena nuo 1965 m. Per 17 m. jam pavyko ten nugabenti apie 100,000 knygų. Nevisada tos pastangos sėkmingos. Pvz. rusai, pastebėję, kaip minėtas Mills dažnai laiveliais iš aplaukusio užsieniečių laivo važiuoja į Sovietų uostą, padarė kratą, rado 2,702 šv. Rašto knygas, jas konfiskavo ir tą Mills ištrėmė į Helsinkį.

Vienas Sovietų ambasados Washingtono pareigūnas prisitarė, kad vienintelis atviras būdas šv. Rašto knygą įvežti į Rusiją yra turistų ją pasiimti su savimi, savo skaitymui; nors toks knygos dovanojimas Sovietų piliečiui būtų draudžiamas.

Ir mes lietuviškai knygai nedėkime mirtino kryžiaus pasiekti brolius už geležinės uždangos. Yra būdų nusiūsti per sateitinius kraštus, ir vykstant į Lietuvą sau pasiskaityti galima įsitiesti knygą... Jei konfiskuos, tai bus naujas okupantų barbariško įrodymas. Esame knygnešių tauta. Knygnešiai daug didesnių aukų ir rizikų nepabijodavo.

Pagaliau sudarykime sąlygas, kad čia atvykstantieji Lietuvos žmonės turėtų daugiau galimybių susipažinti su mūsų išeivijos kūryba, kasdien skaityti laisvajame pasaulyje leidžiamus lietuviškus laikraščius, pažinti mūsų pačių tautą ir religinę bei dailiąją literatūrą.

• Prof. St. Kolupailos monografija baigia redaguoti dr. J. Gimbutas; leis Akademėnės skautijos leidykla. Numatoma, kad knyga bus atiduota spaudai apie Naujus Metus.

• Juozas Zaranas, baigęs filosofinius mokslus Liuvėne, Belgijoje, dėsto klasikinės kalbos ir literatūros valstybiniame Bogotos universitete Kolumbijoje.

V. KAVALIŪNO "AIDAI IR ŠEŠELIAI"

ALD. AUGUSTINAVIECIENE

"Ir kam tas žmogus, kuris klydinėja žaliąjį Dievą žemėje ir nežino, kad jis skirtas sielvartui, nelaimei ir mirčiai?"

Selma Lagerloef
"Goesta Berlings"

Vacys Kavaliūnas, laimėdamas "Draugo" romano premiją, savo antruoju romanu "Aidai ir Šešeliai" maloniai nudžiugino ir nustebino lietuvišką visuomenę. Po antrojo kūrinių pasidarė ryškesnė ir jo rašytojo asmenybė.

Ir "Kalnų giesmė", ir "Aidai ir Šešeliai" baigiasi simboliniu šviesos ieškojimu, kuris turi mistinės, antgamtiškos ir dieviškos prasmės. "Kalnų giesmėje" Vacys Kavaliūnas randa šviesą muzikoje, mene. "Aiduose ir Šešeliuose" tą pačią mintį jis išreiškia žodžiais "Emite lucem tuam". Tat jo kūrybos filosofijoje simbolinė šviesa galutinai ir teigiamai išsprendžia žemiškos menkystos ir žemiškojo tragizmo problemas. Ta prasme Vacio Kavaliūno romanas priklauso tos modernios, krikščioniškos literatūros kūriniams, kurių finalas yra ne beviltiškas, bet pilnas vilties, ir ta prasme, nežinant, kad jis yra liūdnas ir elegantiškas, jis mus nuveda teigiamai.

Is esmės "Aidai ir Šešeliai" yra kūrinys, parašytas panašiai į Marijos Pečkauskaitės kūrybos filosofiją "Sub specie aeternitatis". Dėl to Kavaliūno romano veikėjams žemės realioji buitis nėra tokia svarbi. Jie visiškai nėra kovotojai, norį žemiškojo pasiekimo, besirūpiną karjera. Jo herojų profesijos ir "Kalnų giesmėje", ir "Aiduose ir Šešeliuose" yra menininkai, iešką kūrybinės paslapties ir pamazų bandą atrasti patį Kūrėją. Algis Rimkus skulptorius, Kristijona — pianistė, Silvija — menininkė, dailininkė, Jurgis Jurėnas — miškininkas ir tai jo profesijai suteikiama miško mistikos ir miško romantikos ypatybė. Is esmės Vacius Kavaliūnas rūpi šviesa, simboliniai — Dievas, rūpi žmogaus dvasinė ateitis, dvasinis gyvenimas. Žmogaus sielos amžinumą ir dvasinį ilgį randame žemėje kūryboje ir gamtos grožy. Vacys Kavaliūnas tuos dvasinio gyvenimo grožio atspindžius, mistinį ilgį ir ieš-

kojimą Kūrėjo randa gamtos grožio tobulume ir trapume bei kūrybiniam tobulumo ilgesi.

Mat kūrėjas kurdamas pajunta savo netobulumą ir jo sukurtas kūrinys savęs nepateisina, jis taip toli nuo įsivaizduojamo ar siekiamo tobulumo. Dėl to Algis Rimkus nori sudaužyti savo skulptūrą ir Silvija netiki galėsianti kada nors sukurti paveikslą, kuriame būtų žmogus su visa savo besikeičiančia, komplikuota dvasine asmenybe. Algis Rimkus "Kalnų giesmėje" taip kalba apie kūrybą: "Ikvėpimo momentais realiai susijungi su mistine kūry-

Vacys Kavaliūnas

bos dvasia, o finale tik grožio profanacija". Arba: "Aš iš visų meno kūrinių girdžiu skausmingą tobulybės šauksmą ir troškimą tobulybės — girdžiu visur" ("Kalnų giesmė").

Tokį skausmingą šauksmą Vacys Kavaliūnas girdi ir pačiame žmoguje, kurį žmogus išgyvena ir dėl savo netobulumo, ir dėl jo persekiojančio likimo, ir dėl visos jo trapios egzistencijos, kurią jis stipriai jaučia gyvendamas šioje žemėje. Tačiau žmogiško trapumo liūdesį rašytojas išsprendžia pozityviai mūsų minėtų šviesos atradimu,ėjimu į šviesą.

Kadangi realioji buitis nėra svarbi, tai jo veikėjai yra pasyvūs ir jie leidžia tikėtai gyvenimui eiti pro save jo neformuodami ir toli gražu kuria nors linkme jo neprievartaudami.

"Aidai ir Šešeliai", kaip labai atitinkamai yra pavadinęs juos autorius, yra praeito Jurgio Jurėno gyvenimo prisiminimai. Vienur jie tik aidai ir šešeliai, kitur jie realios buities gyvenimo iškarpių gyvas vaizdavimas. Negalima užmiršti, kad viską pasakojama patys romano herojai, be jokio autoriaus įsikišimo, užtat pasakojimas yra įvairus, priklausęs nuo Jurgio Jurėno atsiminimų ryškumo, vienu jo gyvenimą matome tik miglose, kitur gyvą ir spalvingą tikrojo gyvenimo realybę. Kitur tai yra Jurėno pačio savęs stebėjimas nuo aiškaus sąmoningumo, iki pasąmoninių reiškių, kur sapnus sunku atskirti nuo tikrovės. Visa tai padaro kūrinių ne monotonišką, bet įdomų bei įvairų.

Kūrinio kompozicija yra komplikuota. Romanas pradėdamas finalu ir baigiamas pradžia, jį gerai suprasti, reikia kruopščiai skaityti. Kūrinio pradžia yra originali ir įdomi, sugeba pagauti skaitytoją visu įdomumu; dažniausiai skaitytojas baigia skaityti kūrinį neatsitraukęs.

Tam įdomumui palaikyti rašytojo priemonės yra pačios paprasčiausios, vaizdavimo maniera yra labai paprasta, stilis elegantiškas, gražus, perplintas gražiais gamtos vaizdais, poetiniais išsireikimais ar mistiniais susimastymais, filosofiniais atitūkimais.

Visa kūrinio fabula, visa dviejų žmonių Silvijos ir Jurgio Jurėno gyvenimo istorija išryškėja kūrinio vidury, o pabaiga pasiekia galingos literatūrinės scenos atvaizdavimą: klebonijos padėgmą ir Jurėno išprotėjimą. Paskutinė scena (une grande scene litteraire), kuri šurpiai pagaua skaitytoją ir veikia bei apvaldo jį labai galingai, išperka ir knygos pasakojimo savotišką išblukimą vidury.

Tačiau vidurinėje knygos dalyje, kur pasakojimo įtempimas sumažėja, Vacys Kavaliūnas vėl gi duoda nepaprastai puikų lietuviškos kaimo buities vaizdą. Štai kaip gyva atsistoja prieš mūsų akis Silvijos atidavimo tetai Senkuvienės scena. Silvijos motinos (Nukelta į 2 psl.)

• Dabarties kankiniai. Maryto Raišupio knyga, jau išspausdinta "Draugo" spaustuviėje ir netrukus bus įrašoma. Už keletos savaitių jau bus gaunama. Knygoje smulkiai aprašomas Lietuvos vyskupo, kunigo ir tikinčiųjų kryžiaus kelias pirmojoje ir antrojoje Sovietų okupacijoje. Knyga turi 436 psl. Duomenys patikrinti kelių, tuos įvykius artimai sekusių asmenų. Veikalas panaudota visa eilė naujų, kitur nematytų iliustracijų. Knygos kalbą tikrino V. Kulbokas, įrašus piešė T. Valius. Veikalą paduodama daug jaudinančiai intriguojančių smulkmenų apie įvykius su Lietuvos šventovėmis, apie kalinamus ir tremiamus dvasiškus, duodami kai kurių paskutiniai žodžiai nuteistų mirčių. Ilgas sąrašas uždarytų Lietuvos bažnyčių, paverstų sandėliais, salėmis; tikinčiųjų pastangos atsipirti prievartai. Dramatiškai aprašomi kunigų teismai, pergyvenimai tremtyje ir kalėjimuose, vysk. Borisvičiaus kelias į mirtį, kun. Lelešius žuvinas partizanų bunkeryje, žiaurūs tardymai, vargo dienos Vorkutoje, arkiv. Reinio ir vysk. Matulionio tragiškos kančios, duodamas ilgas sąrašas Lietuvos kunigų ir vyskupo, atžymint jų likimą, daug informacijų iš Sibiro tremties. Knygai medžiaga surinkta su istoriko kruopštumu ir perteikimu. Kaina 10 dol.

• Pedagogikos doktoratą gavo sesuo M. Salezija Martinkutė, Marijos aukšt. mokyklos direktorė, Lojolos universitete apgindama disertaciją apie kolektyvinės sutarties Chicago arkidiecezijos mokyklose. Šiai problemai nuvesti ji yra surinkusi daug medžiagos.

• Klinikinės psichologijos doktoratą šiemet gavo sesuo Joyce Ridickaitė, šv. Kazimiero vienuolyno narė. Chicago universitetas jai suteikė doktoratą išėjus studijinį kursą ir parašius disertaciją apie psichinius veiksnius ankstyvame pasitraukime iš moterų vienuolėkų pašaukimo. Sesuo Joyce internės praktiką atliko Michael Reese ligoninės Psichosomatikos ir psichiatrijos institute. Ji yra pakviesta dėstyti Gregorianumo universitete Romoje ir nuo rugsėjo mėn. vidurio jau įsijungs į tą darbą.

• Lojolos universitete Chicagoje šiemet magistro laipsnį gavo šios šv. Kazimiero seserys: Jeanete Uždavinytė, Joeneta Juškauskaitė, Loretta Ežerskytė, Salvatore Člukytė, Grace Ona Kalafutaitė, Immaculata Wendt.

• Magistro laipsnį šiemet įvairiuose universitetuose gavo šios šv. Kazimiero seserys: Ona Saveikytė — gamtos mokslų (Š. Dakotos valst. univ.), Ona Marija Kacevičiūtė — religinės pedagogikos (La Salle kolegijoje, Philadelphiaje), Joyce Klevenė —

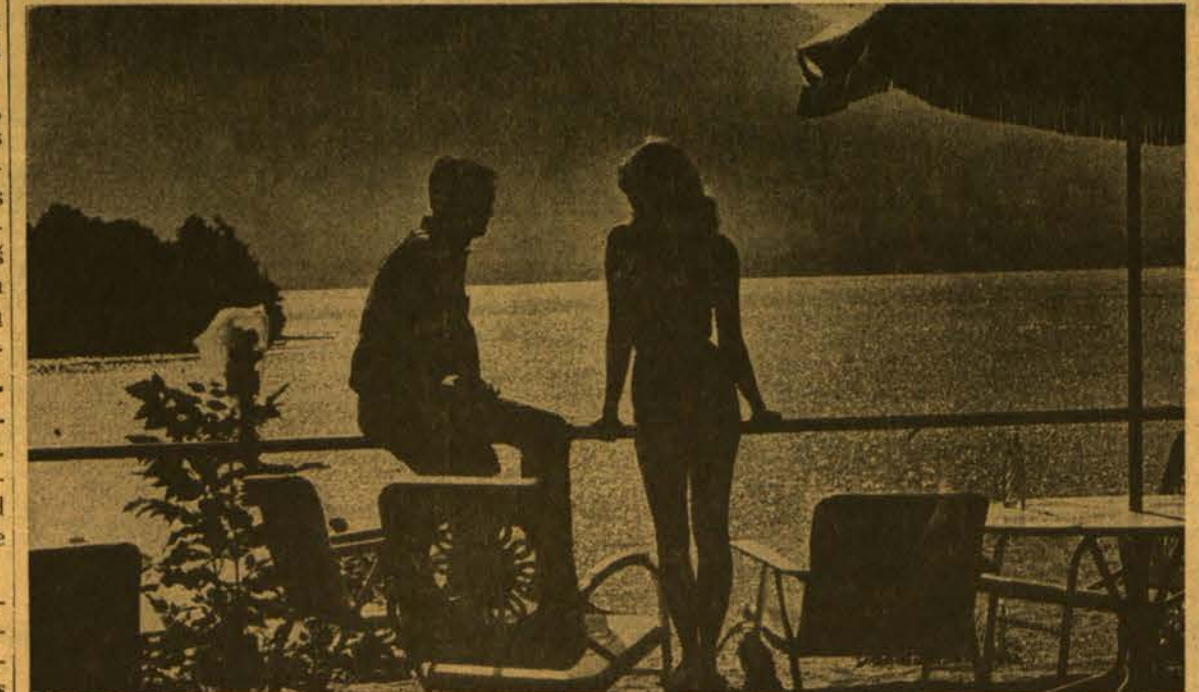
religinės pedagogikos (Marywood kolegijoje, Scrantone, Pa.), Marilina Karpovičiūtė — (Vilnanovos universitete), Liliosa Vasiliauskaitė humanitarinių mokslų (Marywood kolegijoje).

• JAV mokslų fundacija pakvietė Marijos aukšt. mokyklos biologijos dėstytoją seselę Pijus dalyvauti komisijoje, kuri įvertins pasiūlytas programas 1973 metų institutams, kuriuos vasarą lankys vidurinių mokyklų mokiniai. Komisijos posėdis įvyks rugp. 17 - 19 d. Washingtone. Minėtoji fundacija yra JAV institucija ir komisijos posėdžiui (ir kelioms) lėšas parūpina vyriausybė.

• Stasio Raštiko atsiminimų trečias tomas, pavadintas "Ivykiai ir žmonės", jau spausdinamas "Draugo" spaustuviėje. Knyga turės 608 psl., iliustruota 50 nuotraukų iš Lietuvos karių gyvenimo. Šiame tome autorius papildoma abudu ankstyvesniuose atsiminimų tomuose, ir paaiškina, patikslina kai kuriuos anų tomų recenzentų nukrypimus. Įžangoje sako: "Taigi ši mano knyga nėra mano autobiografinių atsiminimų tęsinys, bet mano minčių, pastabų, papildymų rinkinys". Šiame tome gen. Raštikas taipgi patikslina ir papildoma kai kurių kitų autorių spaudoj pasirodžiusius atsiminimus, norėdamas pasitarnauti istorinei tiesai.

Knygoje rašoma apie Lietuvos kariuomenės vadovybę, prez. Smetoną, min. pir-kus: Tūbelį, Mironą, Černių, Merkį, min. Skirpą, prof. Brazaitį, Krašto apsaugos ministrus, Daukanta, Giedraitį, Šniukštą, Dimantą, Musteiką ir kitus vyr. karininkus, apie valstybininkus, kaip prel. Krupavičius, apie Lietuvos kariuomenės dalis ir jų vadus, apie žuvusius laisvės kovose, paliečiamą daugelis kitų temų.

• Aleksandro Kašubienės išradimų namų vidaus įrengimus ir dekoravimus bei įvairias konstrukcijas plačiai aptaria žurnalas "Saturday Review" rugp. 12 d. numery. Panaudodama įvairias medžiagas mūsų dailininkė su savo New Yorko Vaizdinio meno mokyklos studentais yra sudariusi fantastiškai įdomių konstrukcijų, ypač nylono medžiagomis. Savo struktūroje "Greitas miestas" ji išvengia monotoniškos kubinės statybos, įvedama naujas fantastiškas formas. Straipsnio autorius aprašo ir apsilankymą dailininkės bute, kur gausu tokių naujų, su švelniais muzikos garsais ir maloniais kvapais, sudarytais padedant parfumerijos chemikai Danutei Anonisi. "Sunday Review" žurnalas savo menui skirto šv. Kazimiero seserys: Ona Saveikytė — gamtos mokslų (Š. Dakotos valst. univ.), Ona Marija Kacevičiūtė — religinės pedagogikos (La Salle kolegijoje, Philadelphiaje), Joyce Klevenė —

Vasarotojai

Nuotrauka V. Maželio

Laimingi...

Nuotrauka B. Balčiauskaitės

V. KAVALIŪNO "AIDAI IR ŠEŠĖLIAI"

(Atkelta iš 1 psl.)

ir tetos dialogas meistriskai parašytas labai atitinkas lietuviškąją kaimo realybę toną:

— Va, — tarė teta, atidariusi spintą, kvepiančią aštriu, vaškų ir drobėmis, — čia jos krikšto marškinėliai. O čia nabagėlės ir kepurėlės.

— Tai, Dievuli! — ištare su gailėsčiu mano motina. (Aidai ir šešėliai, 66 p.)

— Persnekam su Simonu dažnai apie jus, — ištare mano motina.

— Likom, sesute, vieni kaip stagarai rudenį laukuose. Nei tau džiaugsmo, nei tau nieko, Saulė ir ta, rodos, pasidarė tamsesnė.

— Šitaip visą laiką vieni. Reikia tik pagalvot, — vėl jau tarpė mano motina.

— Tai ir sakau, Aneliute, leistute kurti vaiką pas mus, jei ir tau būtų lengviau, ir mes, jei Dievas dar kiek palauks, turėtume šokią tokią užuovęją. Gal tada sakau ir aš kiek nusiramčiau. (Aidai ir šešėliai, 67 p.)

Pagaliau per tą lietuviškos kaimo buities vaizdavimą, mes pajuntame Lietuvą ir Lietuvos meilę. Štai kaip gyva mūsų akys atsistoja Senku vaizdavimo i bažnyčią sceną. Sėdi Senkuvienė vėžime, visa šventadieniškai išsiušuči, su gėlių puokšte rankoje ir ragina vyrą dar ūkio apžiūrėti, o vėliau skuba važiuoti, ranka apsikabinusi augintinę, kad tik nebūtų pervaži, kad neatvažiuotų tada, kai jau nuo "pulkim ant kelių visa bažnyčia užia".

Taip ir matai, besikaitydamas tą aprašymą, lietuvišką bažnyčią ir jos žmones didžiųjų atlaidų metu. Tuose kaimo buities vaizduose randame ir epinės diybės: motina, priartėjus senatvei, neberimo namie. "Kasdien paėmusi lazda ir rankoj laikydama rožančių, išėdavo pro vartus. Ir tie jos išėjimai man atrodėdavo turį tarsi gilesnę prasmę — žmogaus gyvenimo kelio ir jo amžino likimo ryšius ir matomas simbolis". (Aidai ir šešėliai, 186 p.)

Arba abudu išėdavo su tėvu ir žiūrėdavo į begalinį besitiesiančio vieškelio ilgumą. Čia jau buities realybė perpinta simboline žemės mistika, kažkas neišaiškintam, bet nufaučiamo tas tėvų ilgai vieškelin žiūrėjimo mostas labai primena Putino-Mykolaičio lietuviškąją eilėraščių: "Išeinu aš ant lygaus kelio; tai valia valūžė...". Ir paskui ant lygaus kelio tik jam vienam giliai dūmas dūmėti.

Lygiai malūno aprašymas irgi teikia jo vaizduojamai būčiai epinio platumo. "O man malūnas dar vis tebebuvo pačių gražiausių mano prisiminimų pasaulis. Girgždant vėjui sparnam, plazdant jų drobė, visada atsiskleisdavo ir Silvijos vaizdas". (Aidai ir šešėliai, 105 p.)

"Aidai ir šešėliai" veikėjai psichologiškai įtikinami, tačiau jie tipiškai — Kavaliūno žmonės, kurie leidžia gyvenimui plaukti pro juos.

Jurgis Jurėnas save vaizduoja pračities perspektyvoje ir analizuoja savo vaikystę, jaunystę ir subrendusį amžių jau grįžęs iš psichiatrinės ligoninės, todėl daug kas jam natūraliai atrodo aidai ir šešėliai. Jurgui Jurėnui nesvarbios nei tautinės, nei visuomeninės problemos, nei kuris nors didysis žmonių idealizmas. Jis kažkaip remiasi tik savo vidaus pasauliu ir, vedamas likiminės jėgos, eina pavėjui iki savo egzistencijos tragizmo — išprotėjimo ir bandymo nusizudyti.

Jurgis Jurėnas — didelis individualistas, iš jo šiek tiek sužinome apie lietuviškos mokyklos gyvenimą, nors ir tuo metu jam daugiausia rūpėjo Silvija. Tačiau mes nieko negirdim apie Dotnuvo žemės ūkio akademijos studentų gyvenimą ar studentų organizacijų judėjimą.

Jurėno psichologinė evoliucija yra įdomi, iš esmės jo visas vidaus pasaulio gyvenimas priklauso nuo Silvijos meilės ir sutapimo su ja. Nors jis ir nepasiekia tobulo laimės ir tobulo

harmonijos su Silvija (tai žemė nežadėta), tačiau būna daug palaimintų momentų, ir Silvijos netekęs, Jurėnas praranda bet kurio pusiausvyrą. Keršdamas už Silvijos ir Danutės iškundimą ir jos išvežimą, jis nužudo Adomą Galinį — įvykis, kuris iš esmės jį visiškai sunaikina. Jurėnas pasidaro piktas, baises ir kerštingas. Jis visų nekenčia, visus užgauna. Visas jo negatyvus aktyvumas (iš pasyvaus jis tampa aktyvu), pasireiškęs netekus Silvijos, yra viską ir jį patį naikinas. Jurgio Jurėno psichologiniam pakitimui Vacys Kavaliūnas duoda stiprų psichologinį pagrindą ir tinkamas sąlygas jo psichologinei energijai. Jo charakteris gyvas, komplikotas ir įdomus.

Savaimingis charakteris yra Silvija. Ji neturi lūžių, bet mes ją tematome tik iki išvežimo. Tuo tarpu Jurėnas visiškai pakinta, atskirtas nuo Silvijos.

Jos vardas nepaprastas — Silvija; ji ir pati nepaprasta, ir jos išvaizda. Ji kitokia. Silvija yra likiminės tragikos atžymėta. Pats jos literatūrinis įvedimas į romaną įvyksta per nelaimę, per Stefutės mirtį. Čia ir prasideda neišpasakytai liūdna jos atidavimo tetai istorija. Vėliau apie tai pasakodama Jurgui, suminint, kad vaikystėje savo tėvų buvusi parduota. Ji tą savo parduotumą tragiškai išgyvenusi ir visi jos tragiški išgyvenimai buvo veltui, nes niekados ji tetai neatstojo dukters ir niekada ji nebuvo įgijusi tikros tetos meilės.

Ne tikai jos gyvenimo pradžia, bet ir tolimesnis jos gyvenimas buvo liūdnas. Gimnazijoje mokslas blogai sekėsi, Kaune — fatališkai tragiški išgyvenimai su Adomu Galiniu, ja moraliai stipriai įtakojo ir ji prašė Jurgį niekad jos pračities neminėti.

Liūdna ji ateina ir į kūrybinį meno pasaulį, netikėdama, kad jos paveikslai kada nors menine verte save galės pateisinti. Nei Birutės draugystė, nei Jurgio meilė, nei pagaliau vedybos ir Da-

NAUJI LEIDINIAI

VARSNOS. Mokslo ir kultūros mėnraštis. 1972 III-IV, Nr. 3-4. Redaguoja L. Januszko, Br. Mickiewicz, M. Misiewicz, E. Pikuc, W. Pojawis, R. Vaina. Adr. Warszawa, ul. Wiejska 16-16.

Lenkijos ribose gyvenančių lietuvių laikraštis. Rūpinasi lietuviškų mokyklų klausimais, gimtosios kalbos vieta ir jos reikšmė visuomenėje, ryšiai su istorine praeitimi, kultūros ir tautinės sąmonės ugdymu. Šiame numery ilgas J. Markuzos straipsnis apie Sauerveiną, K. Astikas rašo apie senovės lietuvių kariuomenę, J. Vaina apie knygnešį Pauliuką, dr. V. Milius apie liaudies kūrinius Suvalkijoje. Duodama V.

nutės gimimas nepakeitė Silvijos prigimties nei jos tragiškos lemies nujautimo. Silvijai vis atrodė, kad tas jų jautus lizdelis bus išdraskytas. Pabaigoje prieš fatališką išvežimą ji skina gausybės lauko rožių ir taria Jurgui, kad jos jam Silvija priminsiančios. Panašu, kaip Marijos Pečkauskaitės "Senam dvare" Iruša sako: "Mamate, rožės i tave panašios".

Antraeiliai charakteriai, nors ir trumpai keliais bruožais pa-vaizduoti, yra gyvi ir įtikiną. Kunigas Zenkus inteligentiškas, gyvas ir socialus, talentingas, ryškiai matomas begyjuojas tarp Silvijos ir Jurgio Jurėno, dainuoja ir deklamuojas Maironį ir Baranaušką. Kunigas Juodriukynas tipiški labai geras parapijos klebonas, pilnas gyvenimo išminčių, realaus idealizmo, bitėmis besirūpinas ir Dievo meilę liudijęs žemėje.

Adomas Galinis, tipas vyro, kuris nori jėga priversti jam priklausyti mylimą moterį, ir jos negavęs keršija, neišlygintas charakteris čia verčia pasigėręs, bučiuoja Silvijos rankas, čia grasi ją revolveriu nušauti. Jis nėra originalus charakteris, tokių galima rasti daug literatūroje, tačiau jo asmeniškai tragedija originali — jis tampa Jurėno keršto auka, ir jų abiejų susitikimas yra originalus, išaukštas skaitytojo simpatija, kada Adomas Galinis, pasirodęs sūrištomis rankomis ir labai liūdnu veidu.

Veik visi antraeiliai veikėjai turi savo asmenybes, skirtingas nuo kitų ir darančias juos individualiais. Gyva munis Senkuvienė, jos vyras Senkus, Birutė; net Stefutė, visai trumpai tepasirodžiusi, palieka gilų įspūdį.

"Aidai ir šešėliai" mus priverčia gyventi su Vacio Kavaliūno vaizduojamais personažais, dėl jų sielotis ir liūdėti, jais stebėtis, jų nemėgti arba juos mylėti, pykti dėl jų pasyvumo ar stokos valingumo ir džiaugtis, jei jiems gerai sekasi. Tas išgyvenimas ir jo sukurtus personažus yra dėl to, kad romanas yra gyvas ir įtikinąs, atskleidžias grupės žmonių prabėgantį gyvenimo vaizdą.

Pagaliau visoj vaizdavimo manieroje jaučiami ta tipiška Vacio Kavaliūno rašytojo trapuma, ta jo vaizdavimo subtilumą. Viskas kūriny tauri ir aukšta, niekur nenusišleista iki vulgarios kasdienybės. Savo literatūrine filosofija ir vaizdavimo subtilumu Vacys Kavaliūnas mums primena Mariją Pečkauskaitę. Savo estetiškais stilistiniais polėkais jis artėja prie Antano Vaičiūlaičio kūrybingumo mosto.

Kaip ten bebūtų, po antrojo romano jau mes galime kalbėti apie Vacio Kavaliūno rašytojo individualybę.

Paukštės, J. Degutytytės, J. Kėkšto poezijos, kronikos žinių.

THE VIOLATIONS OF HUMAN RIGHTS IN SOVIET OCCUPIED LITHUANIA. A Report for 1971. Prepared by Lithuanian American Community, Inc. Febr. 16, 1972. Tai antra laida, papuošta skoningu viršeliu. Šis 64 psl. L. Bendruomenės leidinys daugiau dokumentinis. Jame išryškinama Sovietų atimama tautų apsisprendimo teisė, informuojama apie Baltijos tautų klausimą Jungt. Tautose, duodami faktai apie S. Kudirkos bylą, spausdinami Lietuvos kunigų, kun. Šeškevičiaus, kun. J. Zdebskio pareiškimų tekstai apie religinius persekiojimus Lietuvoje, taipgi — Lietuvos intelektualų raštas Tarptautiniam psichiatrų kongresui apie inteltktualų kėdijamą prievartą okupacijoje. Leidinys labai vertingas.

MOSŲ VYTIŠ. Jaunimo metai. Nr. 1. Leidžia Akademine skautų sąjunga. Red. R. Kvilytė. Metams 5 dol. Adr. 9207 S. Sawyer, Evergreen Park, Ill. 60642.

Zurnale R. Kvilytė pateikia įvairių kraštų mūsų jaunimo pasisakymus apie kongresą. R. Mišulytė rašo, kad "nors Amerikoje yra tikrai daug smurto ir nusikaltimų, vis dėlto Amerikos žmonių negalima laikyti smurtui linkusia visuomene". L. Grinius, aptardamas gero lietuvių sąvoką, daro išvadą, kad geras lietuvis privalo būti geru žmogui.

plačiausia humaniško vertinimo plotme, jis privalo būti naudingas savo aplinkai — bendruomenei, turi reikšti aktyvias pastangas tautinėje srityje, ugdydamas tautiškumą šeimoje ir bendruomenėje, dirbdamas tautos naudai. I. Kairytė informuoja apie elektroninį mikrofoną, dedama poezijos, korespondencijų, iliustracijų.

LAISKAI LIETUVIAMS. Nr. 7. Liepa - rugpjūtis. Red. J. Vaišnyš, S.J. Metams 5 dol. Adr. 2345 W. 56th St., Chicago, Ill. 60636.

Sis numeris pasižymi dideliu temų ir autorių įvairumu. Neilgi straipsniai žymiai palengvina skaitymą. Šalia religinių, dorovinių, tautinių temų, gerai atsto-

DR. ANNA BALIUNAS
AKIU, AUSU, NUSIES IR GERKLES LIGOS
Pritaikė akinius
2838 West 63rd Street
Val. kasdien 10-12 val. ir 7-9 v. vak. šeštadieniais 10-11 val. Trečiad. uždaryta. Ligoniai priimami susitarus.
Ofiso telefonas PR 5-3299
Rez. telef. Walbrook 5-5076

REZID. TEL. 350-4683
DR. K. G. BALUKAS
Akusierija ir moterų ligos
Ginekologinė chirurgija
6449 S. Pulaski Road (Crawford Medical Building) Tel. LC 5-6446
Pirmą ligonius pagal susitarimą. Jei neatliepia, skambinti 374-8013.

DR. VL. BLAZYS
PLAUCIŲ IR VIDAUS LIGOS
2801 West 63rd Street
Kampus 63-dos ir California Valandos pagal susitarimą.
Pirmad., antr., ketvirt., nuo 9-12 val. vakarų. Trečiad. nuo 9-12 val. vakarų. P. p. šeštad. nuo 9-12 val. vakarų. P. p. šeštad. Trečiad. ir penktad. uždaryta.
Ofiso telef. 476-4043
Rezid. tel. Walbrook 5-3046

DR. C. K. BOBELIS
DR. B. B. SEITON
INŽINIERIS IR ALAPOMO TAKŲ CHIRURGIJA
Tel. — 695-0583
OX VALLEY MEDICAL CENTER
860 Summit Street
Route 58 — Elgin, Illinois

Perskaite "Draugą", duokite jį kitiems pasiskaityti.

vaujamas ir menas, poezija, pedagoginiai klausimai, paliečiama net ir politika, duodama knygų apžvalgos, informacijos iš gyvenimo Lietuvoje, net ir kalbos skyrius. Dėl viso to "L.L." turi plačią skaitytojų skalę. Pasiekus temų ir autorių platumą, gal reikėtų daugiau muštis į gelmę ir aukštumas.

TECHNIKOS ŽODIS. Nr. 3. PLIAS ir ALIAS suvažiavimo metai, 1972. Leidžia Amerikos lietuvių inžinierių ir architektų s-gos Chicago skyriaus techninės spaudos sekcija. Vyr. red. G. J. Lazauskas. Metams 6.00 dol., adr.: 6643 So. Francisco Ave., Chicago, Ill. 60629.

Zurnalas iliustruotas ir įvairus.

DR. PETER T. BRAZIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2434 West 71st Street

Val. pirm. ketv. 1 iki 7 popiet. antr. penkt. 1-5. treč. ir šešt. tik susitarus.

DR. AN. RUDOKO kabinetas perėmė
DR. EDMUND E. CIARA
OPTOMETRISTAS
2709 West 51st Street
Tel. GR 6-2400

Val. pagal susitarimą: pirmad. ir ketv. 1-4 ir 7-9; antr. ir penkt. 10-4; šeštad. 10-2 val.

DR. E. DECKYS
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
SPECIALYBĖ — NERVŲ IR EMOCIJŲ LIGOS
CRAWFORD MEDICAL BUILDING
6449 So. Pulaski Road
Valandos pagal susitarimą

Rezid. Tel. — GI 8-0873
DR. W. M. EISIN - EISINAS
AKUSIERIJA IR MOTERŲ LIGOS
GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA
6132 So. Kedzie Ave., WA 5-2670
Valandos pagal susitarimą. Jei neatliepia, skambinti: MI 3-0001

Tel. — RE 5-5893
DR. A. B. GLEVECKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė Akčių Ligos
3907 West 103rd Street
Valandos pagal susitarimą

Ofiso tel. PR 8-2320
Namų — rezid. — PROSPECT 8-0051
DR. JANINA JAKSEVICIUS
J O H N A
VAIKŲ LIGOS
2656 West 63rd Street

Pirmad., antr., ketvirt., ir penkt. nuo 12 iki 3 val. ir nuo 5 iki 8 val. vak. šeštad. ir nuo 1 iki 4 val.

DR. A. JENKINS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3844 West 63rd Street
VAL.: kasdien nuo 1-4 p. p. ir 4 iki 8 val. Trečiad. ir šeštad. uždaryta.
Ofiso ir buto tel. Olympic 2-1281

DR. F. V. KAUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1407 So. 49th Court, Cicero
Val. kasdien 10-12 ir 4-7. Trečiad. ir šeštad. tik susitarus.

DR. ALG. KAVALIONAS
VIDAUS LIGŲ IR KRAUJO SPECIALYBĖ
5540 South Pulaski Road
Valandos pagal susitarimą
Skambinti — 585-2525

Tel. ofiso ir buto Olympic 2-4159
DR. P. KISIELIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1443 So. 50th Avenue, Cicero
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vak. Išklausy trėčiadienis.
Šeštadieniais 12 iki 4 val. popiet.

Tel. RELiance 5-1811
DR. WALTER J. KIRSTUK
(Lietuvis gydytojas)

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3925 West 50th Street
Val. pirmad., antr., ketvirt., ir penktad. nuo 12-4 val. p. p. 6-8 val. vak. šeštad. 12-2 val. p. p. ir trečiad. uždaryta.

DR. IRENA KURAS
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
KEDIKIŲ IR VAIKŲ LIGŲ SPECIALISTĖ
MEDICAL BUILDING
7156 South Western Avenue
Pirmad., antr., ketvirt., ir penkt. nuo 11 val. iki 1 val. p. p. ir nuo 6-8 val. vakarų. Trečiad. nuo 11 val. ryto iki 1 val. p. p. šeštad. 11 val. ryto iki 1 val. p. p.
Ofiso telef. RE 7-1168
Rezid. tel. 239-2919

Perskaite "Draugą", duokite jį kitiems pasiskaityti.

Informuojama apie Jaunimo kongresą, artėjantį PLIAS ir ALIAS suvažiavimą, paskelbtus konkursus, aptariama žurnalo 20 m. sukaktis. Pažymėtina, kad ALIAS centro valdyba yra paskyrusi tris premijas už geriausius "T. 2." straipsnius 1971 m. Juos atrinks balsavimu patys žurnalo skaitytojai. Net 10 psl. užima vardai mūsų inžinierių ir architektų bei aptarimai jų išradimų, už kuriuos jie gavo patentus.

LUX CHRISTI. 1972 liepa. Nr. 2 (64). Leidžia ALRK Kunigų Vienybė. Red. kun. A. Juška. A. Baltinis straipsnyje "Dievo galybė ir sakramantai" pabrėžia, kad nors "būdami nusidėjėliai, (Nukeita i 5 psl.)

DR. NINA KRAUČEL - KRAUČELIONAITĖ
AKUSIERIJA IR MOTERŲ LIGOS
6132 S. Kedzie Ave.
Tel. WA 5-2670, neatsiliepus skambinti 471-0225. Valandos pagal susitarimą.

DR. MARIJA LINAS
AKUSIERIJA IR MOTERŲ LIGOS
2817 West 71st Street
Telef. HEmlock 6-3545
(Ofiso ir rezidencijos)
Valandos pagal susitarimą

Ofiso HE 4-1818 Rez. PR 6-9801
DR. J. MEŠKAUSKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
SPECIALYBĖ VIDAUS LIGOS
2454 West 71st Street
(71st ir Campbell Ave. Kampas)
Pirmad., antr., ketvirt., ir penkt. nuo 9 val. popiet. iki 7 val. vak. Ketvirt., ir šeštad. nuo 9 v. ryto iki 11 val. ryto — tik susitarus.

DR. FRANK PLEČKAS
OPTOMETRISTAS
Kalba lietuviškai
2618 W. 71st St. — Tel. 737-5149
Tikrina akis. Pritaiko akinius ir "contact lenses"
Val. pagal susitarimą. Uždaryta treč.

DR. A. PUSTELNIKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
SPECIALYBĖ VIDAUS LIGOS
5159 South Damen Avenue
Tel. Ofiso PR 6-7800 Namų 925-7697
Valandos tik pagal susitarimą. Trečiadieniais uždaryta

DR. LEONAS SEIBUTIS
Inkstų, Pūslės ir Prostato CHIRURGIJA
2656 West 63rd Street
Val. antr. nuo 1 - 4 popiet. ir ketvirtad. nuo 5 - 7 vakarų
Ofiso tel. 776-2880; rez. 448-5545

DR. J. J. SIMONAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Adresas: 4255 W. 63rd Street
Ofiso tel. RELiance 5-4410
Rez. GRovehill 6-0617
Valandos: pirm. ir ketv. nuo 12 val. iki 2 val. p. p. ir nuo 7 iki 8 val. vak. antr. ir penkt. nuo 12 iki 3 val. p. p. ir vakarais pagal susitarimą.

DR. P. STRIMAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir chirurgija
Ofisa 2750 W. 71st Street
TEL. — 925-5296
Valandos: 2-8 v. p. penktad. 10-12 ryto, 2-8 val. vak. šeštad. 1 iki 4 v. vak. Treč. ir šeštad. uždaryta. Rezid. tel. WA 5-5099

DR. VYT. TAURAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir moterų ligos
Ofisa ir rez. 2652 W. 59th St.
Tel. PROspect 6-1223
Ofiso val.: Pirm., antr., treč. ir penkt. nuo 2 iki 4 val. ir nuo 8 iki 9 v. v. šeštad. 2-4 val. popiet. ir kitu laiku pagal susitarimą.

Of. Tel. HE 4-2123. Namų GI 8-6108
DR. V. TUMASONIS
CHIRURGAS
2454 West 71st Street

Val.: pirm., antr., ketv. ir penktad. 2-4 ir 6-8. Treč. ir šeštad. uždaryta

TEL. PROspect 6-9460
DR. ONA VASKEVICIUS
(VANKAS)
GYDYTOJA IR CHIRURGĖ
6048 South Albany Avenue
Val.: pirm., antr., ketv. 6-8 val. vak. penktad. ir šeštad. 2-4 popiet. ir kitu laiku pagal susitarimą.

Tel. ofiso PR 6-6446
DR. F. C. WINSKUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3107 West 71st Street
Valandos: 1-6 val. popiet. Treč. ir šeštad. pagal susitarimą

DR. PETRAS ZLIOBA
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6449 South Pulaski Road
Ofiso tel. 767-2141 Namų 636-4880
Val.: pirm., antr., ketv. 2-5 ir 6-8. penkt. 2-12. Šešt. pagal susitarimą

HUMORO IR SATYROS TEATRAS

Antram Kaimui ruošiantis gastrolėms, pasikalbėjimas su jo prievaizda A. Antanaičiu

„Vaidinimas turi du autorius: dramaturgą ir aktorius“, — kalbėjo E. Bentley. Užtat scenoje pastatytas veikalas mums darosi dvigubai patrauklesnis. O jeigu jis dar turi humoro ir satyros, darosi dar labiau intriguojantis. Kauniškio Vilkolakio neužmiršame per dešimtmečius, gal ypač dėl to, kad naujo tokio vieneto nesusidarė nė per pusšimtį metų. Dabar iš dalies tą trūkumą ima papildyti Antrasis Kaimas. Jo vaidmuo darosi tuo svarbesnis, kad be Jaunimo teatro, bent Chicagoje, mažai kas besireiškia, tik atskiri aktoriai ar jų poros.

Antrasis Kaimas, laimėjęs sudomėjimą Chicagoje, pasidavė kvietimų vilionėms, ryždamasis išvykoms į kitas lietuviškas kolonijas. Tai sambūris, kuris, esant mūsų tokiame teatre „badui“, rodo gyvybės ir energijos, todėl verta jį arčiau pažinti. Tos minties vedami ir kreipėmės su eile klausimų į to teatro vadovą — prievaizdą Algirdą T. Antanaitį:

— Sužinojome, kad Antrasis Kaimas jau pradėjo repetitijas. Taigi gana anksti, per patį vidurvasarį. Gal šio sezono programą darysite rudenį, o ne pavasarį, kaip jau įpratome matyti?

— Reguliari metinė programa, jei viskas gerai klostysis, įvyks maždaug tuo pačiu laiku: vasario gale arba kovo pradžioje. Dabar ruošiamės gastrolėms. Rugsėjo 16 dieną esame pakviesti į Clevelandą, o rugsėjo 23 — į Detroitą. Kviečia Lietuvii Bendruomenės apylinkės. Beveik turėjome kvietimą ir į Hamiltoną, tik dėl datos nesusitarėme. Apie pirmuosius du kvietimus žinojome jau pavasarį, tad iš anksto buvome susitarę kelias savaites nuo rugsėjo iki spalio mėnesio vidurio skirti gastrolėms ir paruošti specialią programą. Iš tikrųjų jos pagrindą sudaro šiais metais statyti dalykai, bet yra įtraukta po kelerų numerų iš pernykščių ir užpernykščių metų repertuaro, kadangi už Chicago ribų niekur jo nerodėme. O pasirušimo reikia beveik tiek pat, kiek ir reguliariai programai...

— Būtų gera programa sužinoti ką nors iš Antro Kaimo istorijos. Kaip iš tikrųjų, atsirado šis sambūris?

— Jūsų klausimas skamba visai kaip tas, kurį sau kelia Pranešėjas mūsų gastrolinės pro-

mos atidarymo škie: „... Šiais mūsų jubiliejiniais metais, ne vienas mūsų, kaip išvairiusių gilią vagą tautinio ir tarptautinio teatro dirvonuose, taigi, ne vienas mūsų, su didžiausiu susidomėjimu užsispyręs klausia: Iš kur gi atsirado tas Antras Kaimas? Kokie aktoriai jo gretose sau per skaumus į laurus kelius skytė? O ir atsakyti į tą klausimą galėčiau beveik to paties Pranešėjo žodžiais: „... Seniai, labai seniai, gal net kokiais 1962 metais, susimetė būrelis jaunų vyrų Union Piere prie alaus bako... Dainuoja jie sau, svajoja, alų laiks nuo laiko...“ Tokiai atsakymams būtų labai artimas tiesai. Aš pats su Antru Kaimu pradėjau dirbti tik 1968 metais, tad ir jo užgimimo istorijos negalėčiau tiksliai nupasakoti. Spėju, kad grupė susiklijuoti paskatą davė sėkmingi vieno kito tuometinio antrakalmiečio pavieniai ar grupiniai pasirodymai įvairių jaunimo išvykų, parengimų ar skautišku laukų programose. Pirmasis viešas pasirodymas platesnei visuomenei jau Antro Kaimo vardą įvyko 1963 metais. Taigi 1973 m. iš tikrųjų švėsime savo dešimtmečio sukaktį. Tą „istorinį“ įvykį planuojame tinkamai atžymėti: jau išsiuntinėti kvietimai visiems buvusiems antrakalmiečiams, kurie, tikimės, bent poroje pastatymų dalyvaus. O susidarys gana gražus būrys. Iš šios grupės iniciatorių ar jos anksytesniųjų dalyvių šiandien su Antru Kaimu nebedirbančių Chicago visuomenė, tik, gerai prisimena: Kazį Almeną, Rimą Vėžį, Saulių Grėbliūną, Neriją Linkevičiūtę, Reginą Stravinskaitę, Vytautą Demereckį, Ramunę Jurkūnaitę, Romą Aninkevičių... Jau man pradėjus dirbti grupėje buvo Elvyra Kavaliūnaitė, įsijungė Marijė Mažeikaitė, Lidija Koklytė, Virgis Smilgys, Vida Gilvydienė, Romas Kinka, Irena Rušenaitė. Taigi būrys nemažas, o ir tai, žinau, ne visus išvardinau...

— Kokią dirvą satyros ir humoro teatrui lietuviuose randate?

— Pirmiausia: bent apie mus kalbėdami nevartokite tokių didelių terminų kaip „teatras“. Nepiktinkite rimtų teatro, į kuriuos mes nepretenduojame, nors turime dramą studijuojančių ir gal iš to duoną kada nors pelnysiančių. Kol kas mes tik „vai-

diname teatrą“. Humoriui dirva, manau, visur palanki, nes kiekvienas daugiau mėgstame juoktis, negu liūdėti. Satyrą liaudis paprastai irgi mėgsta. Jai klestėti neįmanoma tik diktatūrinuose kraštuose, kur valdžia ir savo šešėlio bijosi. Kad lietuvių čia nėra skirtingi, įrodo ne vien mūsų grupės pakankamas pasisekimas. Klausimas, kokia humoro satyros rūšis lietuviams artimiausia. Sunki, lengva, sofistikuota, didaktiška, kandi? Vieną formulę surasti būtų nelengva, nors jos ieškojimas daug įdomių dalykų iškeltų. Po kiekvieno pasirodymo susilaukiame ne tik priekaištų, bet ir gana užgaulių užmetimų. Vieniems atrodo, kad religija ar istorija yra iš viso neliečiami dalykai (tik sava religija ir sava istorija, savaime aišku), kitiems — viskas, kas tik liečia lytines temas yra arba nemoralu, arba vulgaru (nors meilė — šventas dalykas); dar kitiems atrodo, kad nevalia šaipytis iš mūsų veikėjų ar kultūrininkų, nes jie visi pasišventėliai ir idealistai...

— Užsiminėte temą, kuri gal visais laikais buvo sveiko humoro pavandeninė uola, tai sąmojaus trūkumo užpildymas vulgarumu ar šiandien taip madingu seksualumu. Kaip jūs šitos uolos išvengiate?

— Iš tikrųjų mūsų grupė (kaip vienetas) šiuo atžvilgiu yra netgi per daug jautri. Merginos atsisako į sceną netgi maudymosi kostiumuose išėiti. Repetitijose neretai pasiginčijame dėl riebesnio žodžio ar išsireiškimo panaudojimo ir „puritonai“ visada laimi. Tačiau ir čia, kaip anas sakė, publika mato tai, ką ji nori matyti. Pavyzdžiui, kad ir paskutinėje mūsų programoje viename škie mūsų laikraščio recenzentui atrodė, kad humoro buvo ieškoma „apatinėse kelnėse ir suplysiuose marškinuose“. Nė vaizdelio autoriui, nė vaidintojams anaipol neatrodė, kad tie atributai būtų buvę panaudoti vien pigaus humoro dėlei... Kitoje programoje tai vienas, tai kitas pasipiktindavo irgi kokia nors replika ar situacija. (Spaudoje buvo minimi škiečiai apie pilules ar astronautus...). Tačiau mūsų nuosirdžiu supratimu ten sąmojaus buvo apšči, o vulgarumo? — kažin ar iš viso...

— Ar sudarant repertuarą kreipiamas dėmesys į jo lietuviškumą tematikoje?

— Be abejonės. Betgi nėra lengva surasti aktualių lietuviškų temų, kurios daugumai mūsų publikos būtų pakankamai artimos ir suprantamos. Mes gi negyvename (kadaise populiarių terminų vartojant) kompaktinėje masėje. Problemos, kurios mums visiems šiandien vienodai svarbios ir aktualios nesiduoja taip lengvai įvelkamos į humoristinę ar satyrinę rūbą. Ieškant formų joms kaskart naujai ir įdomiai scenoje pristatyti, reikia parodyti tikrai daug vaizduotės ir išradimo. O mūsų jėgos, prisipažinti, gana jau ribotos... Beieškodami bendrų vardiklių, turime griebtis ir ne specifiskai lietuviškų temų. Daugelio žiūrovų nuomone mūsų šių metų programa buvo ne tik lietuviškiausia, bet taipgi ir aktualiausia ir įvairiausia. O tai atsitiko dėl to, kad susilaukėme stipresnės paramos iš šalies. Gavome medžiagos iš Antano Gustaičio, Vytauto Alanto, Kazio Almeno, Algirdo Landsbergio, Prano Visvydo... Jiems esame didžiai dėkingi. Jeigu bent tiek jos susilauktumėm kas metais, mūsų repertuaras žymiai sustiprėtų.

— Humora tinkamai pristatyti ne kiekvienas sugeba. Ar esate patenkintas savo vaidintojų kolektyvu?

— Gerų komiško žanro aktorių mes niekada per daug neturėjome, o dar mažiau jų turime čia šiandien. Gal tik Vitalis Zukauskas šioje srityje pastoviai ir sėkmingai darbuojasi. Gerai žinoma, kad toje pačioje rolėje, sakysim, J. Kelečius ar J. Radvilą gali publika prajuokinti iki ašarų, o kuris kitas, kad ir didelio talento aktorius — vien šypseną su-

žadinti. Mano supratimu Antras Kaimas savo grupėje turėjo bent kelerą tikrai neeilinio talento komedinio tipo vaidintojų. Prisimename Elvyrą Kavaliūnaitę? Ramunę Jurkūnaitę? Vytautą Demereckį?

Esu didžiai patenkintas ir savo dabartinio kolektyvu. Nedaug kas patirtimi galėtų lygintis kad ir su Romu Stakausku. Ir Vytautą Marčiukaitis ir Jūrėtė Jakštytė, gavę patinkamą vaidmenį, scenoje gerai jaučiasi. Gi Eglė Judvalkytė ir Rimas Cinka šiais metais parodė savo didelį versatilumą. Taip tardamas anaipol ne noriu skambėti pretenzingai. Išnaudoju progą atiduoti kreditus tiems, kuriems jie priklauso...

Kasmet, kaip taisyklė, reikia grupę papildyti, o tada ir paaiškėja, kad tinkamų, sugebančių ir darbo nesibijančių vaidintojų surasti nėra taip lengva...

— Iš to logiškai išplauktų klausimas: kaip žiūrėti į Antro Kaimo ateitį?

— Norėčiau būti optimistu. Džiaugčiausi galėdamas tarti: nesvarbu, kas pasitrauks, atsisakys ar išstos — Antras Kaimas gyvuos ir toliau! Deja, šiandien šitaip kalbėti nedrįsčiau. Tokiam užtikrinimui, manyčiau, reikėtų įlieti kiek daugiau šviežio kraujo. Ir tie naujieji turėtų būti ne tik talentingi, bet patvarūs, pastovūs, mylintys sceną, nesibijantys darbo sugebantys trumdyti tuštas ambicijas ir sugyventi su kitais. Žinau, kad tai dideli reikalavimai, bet ir tai dar jokių būdu ne visi... Parama iš šalies repertuaro sudaryme yra labai svarbi, bet dar svarbiau, kad kolektyvas, reikalui esant galėtų ir be tokios paramos išsiversti. Ateitis didelė dalimi priklausys ir nuo publikos, kiek ji Antru Kaimu domėsis...

Balys Auginas

DOBILŲ TYLA

JAU vėlu —
Linksta galvos dobilų,
Ir naktis
Žvaigždėtą tinklą tiesia —

Taip tylu —
Girdi svajones dobilų —
Ir vieną sapną
Mes sapnuojam dviese —

Ir žarstom žodžiais,
Lyg karstom
Žvaigždėm,
Nustebinti
Jų blizgesiu —

Ir skraido
Laimės pažadai
Dar nepakildusiom kregždėm,
Ir dobilų tylos ledai
Uždengia širdį mūs
Surizgusių —

Ak, mes su burtų žodžiais —
Kaip žvaigždė —
Su pažadais —
Nusikridusiom kregždėm —
Gyvename,
O nesame gyvi —
Kaip gyvos lėlės
Ir sapnai —

Ir vieniši kalnai,
Ir mes besimylį, —
Ir šie užsnūdę dobilai
Dainuojame tą pačią dainą:

Ir jos melodija tylų —
(Lyg dobilų tyla) —
Ugnim
Nuplėsčia žemę žvaigą —

KULTŪRINĖ KRONIKA

● **Bakalaureato laipsnį** Šiemet gavo šios Šv. Kazimiero seserys: Rožė Marija Sačauskaitė (De Paul univ.), Marylin Dombruskytė — humanitarinių mokslų (Marywood kolegijoj),

— **Kokios specifinės problemos iškyla gastroliaujant?**

— Pirmiausia tai, kad gastrolėms reikia specialiai ruoštis, nes yra dalykų programoje, kurie už Chicago ribų nebus pilnai suprantami. Sunku surasti visiems patogias ir priimtinas datas. Toliau važiuojant susidaro nemažos kelionės išlaidos, kurias apmokėti ne visos lietuviškos kolonijos yra vienodai pajėgios. Gastrolės vargina, bet, žinoma, turi ir plusų. Jos kolektyvą sutvirtina, suriša, o taipgi ir paskatina pasitempti... J. Dgl.

Renė Pientka — filosofijos (De Paul universitete), Martina Perardaitė — humanitarinių mokslų (Marywood koleg.). Sesuo Mariela Zikaitė gavo dietininkės diplomą, o sesuo Ona Čičikaitė ir sesuo Pailisa Pušytė Mortono kolegijoje diplomus ligonių slaugymo ir globos mokslams.

● **De Paul universitete** Šiemet magistres laipsnį gavo šios Šv. Kazimiero seserys: Aurelija Stasaitytė — pedagogikos, Henrieta Bagdonaitė — humanitarinių mokslų, Florencija Kaminskaitė — pedagogikos.

● **I Marijos aukšt. mokyklą** ateinančiais mokslo metais priimta 1421 mergaitė. Mokykloje dėstys 53 seselės, 21 pasaulietis mokytojas ir 5 kunigai.

Kumrano ritiniai

PROF. KUN. ANT. RUBSYS

(Tėsinys iš praeito šeštadienio)

Galima daryti išvadą, kad Kumrano rankraščiai (ritiniai) yra mums reta biblioteka iš to amžiaus, kuriame gimė krikščionybė. Apie šios bibliotekos reikšmę krikščionybės istorijai bei šventraščio studijoms bus kalbama čia toliau.

II. Reikšmė

Pirmoje apžvalgoje apie Kumrano ritinius buvo susipažinta su jų atradimo istorija, su pačiais radiniais — ritiniais bei fragmentais, — ir paslaptimis ritinių rašėjomis — savininkais, — Kum-Ran'o vienuoliais, — gyvenusiems Kumrane tarp 135-ųjų metų prieš Kristų iki 68-ųjų po Kristaus.

Toliau čia bus stengiamasi iš arčiau pažvelgti į šiuos ritinių savininkus ir Kumrano ritinių reikšmę šventojo Rašto studijoms bei krikščionybės lopšio pažinimui.

Tad nuosekliai pirmiausia turime tiksliau susipažinti su Kumrano „vienuoliais“ ir po to su jų biblioteka. Tada galėsime pasidžiaugti šviesa, kurią kumraniečiai mums duoda sa-

vo prisirišimu prie šventraščio knygų ir savo gyvenimu „dykumoje“, laukiant galutinio Dievo atėjimo, išreikšto jų pačių, tai yra, bendruomenės raštuose bei komentaruose.

Kas tie Kumrano „vienuoliai“?

Kumrano „vienuoliai“, Negyvosios jūros ritinių rašėjos bei savininkai buvo savita žydų sekta, skirtinga nuo oficialaus judaizmo, kuriam atstovavo šventovė bei kunigija; skirtinga taip pat ir nuo fariziejų, bei sadukėjų grupių. Tai paaiškėja, įsigilinus į jų pačių raštus, kaip antai „Bendruomenės regula“, „Šviesos sūnų karas prieš tamsos vaikus“ ir pan. Kumrano bendruomenė buvo gerai organizuota grupė su aiškia sąveja samprata ir griežtomis elgesio taisyklėmis. Jos gyvenimo būde bei laikysenoje išreiškiama pasmerkimas oficialiems kunigiškiems judaizmo veiksmams.

Kristaus kapo bažnyčia Jeruzalėje

Kokia tai grupė, koku vardu mes turėtume ją vadinti ir kokie jos santykiai su kitomis, mums žinomomis, žydų grupėmis, galėtume pasakyti tik nuodugnai pastudijavę tai, ką jie patys savo raštuose sako apie savo grupės kilmę, istoriją ir būdingą savipratą bei elgesį. Tam reiktų atskiros apybraižos. Čia, bendrai paėmus, užteks pastebėti, kad Kumrano „vienuoliai“ buvo savita žydų bendruomenė, įsikūrusi negyvenamame krašte tarp Jerdės dykumos ir Negyvosios jūros. Pagal savo pačių sampratą ir elgesį jie buvo žmonės, kurie laukė „paskutinės dienos“, ruošėsi jai, leido laiką dirbdami ir melsdamiesi. Iš kasinėjimų Kumrane paaiškėjo, kad pats Khirbet Kumranas buvo tik pagrindinis statinių kompleksas.

Bendruomenės nariai gyveno ir apylinkėse. Save ir savo vienminčius jie laikė „Naujosios sąjungos“ nariais, išpažįstančiais tikrąjį tikėjimą, o visus kitus — prasmegiusius nedorybės ir garbinančiais netikrą dievą. Dievas, mokė kumraniečiai, sukūręs žmogų, pastatė jį tarp savo paties sukurtų prieštarų Gėrio ir Blogio, Šviesos ir Tamsos. Kitaip sakant, Kumrano „vienuolių“ saviprata perdėm persunkta etinio dualizmo. Tarp Gėrio ir Blogio, tarp Šviesos ir Tamsos dvasių vyksta kova. Kumrano „vienuoliai“ — žydai, kurie pasirinko Gėrį bei Šviesą. Todėl jie Gėrio bei Šviesos sūnūs. Kiti, tiek žydai tiek pagony, yra Blogio bei Tamsos vaikai. Kumrano „vienuolių“ gyvenimas persunktas laukimu: jie laukė apšvišimo dienos, dangaus paskirto laiko, kada Dievas pasirodys ir sunaikins Blogio-Tamsos dvasią, kartu su visais, kurie jai tarnavo. Kumraniečių idealas konkretus: pasitraukti iš Blogio-Tamsos vaikų tarpo į dykumą, ten, griežtoje drausmėje mokantis Dievo Įstatymo, kurti širdies ir elgesio tyrumą ir ruošti Viešpačiui kelį.

Kumrano „vienuolių“ bendruomenę valdė dvylikos žmonių taryba ir trys kunigai. Jų pareiga „palaikyti ištikimumą Dievo krašte“, kitaip sakant, aiškinti Įstatymą ir duoti pa-vyždį gyvenime. Ne visi, norintys tapti „vienuoliais“ būdavo priimami. Jeigu naujokas sėkmingai baigdamas bandomąjį laikotarpį, tai trečiaisiais metais jį galutinai priimdavo į

bendruomenę. Naujo nario turtas būdavo paimamas į bendrą fondą. Dabar jis valgydavo prie bendro stalo, dalyvaudavo bendruosiose darbuose ir bendrose apeigose — dažnai save „krikštijant“, tai yra — apsiplaunant vandeniui, atgaalaujant už nusizengimus prieš drausmę ir maldose. Diena prasidėdavo ir baigdavosi bendra malda. Didžiumą laiko „vienuoliai“ skirdavo Įstatymo pažinimui — studijai. Kiekvienam „dešimtuke“ turėjo būti nuolat bent vienas užsiėmęs Įstatymo skaitymu bei aiškinimu. Praktiškai paėmus, bendruomenė buvo padalinta į tris dalis, idant Įstatymo skaitymas bei aiškinimas nebūtų nutrauktas nei dieną nei naktį. Tai buvo daroma kas metai ir metai po metų. Užteko ir ūkinii rūpesčių: reikėjo ganyti bendruomenės gyvulius, dirbti daržus ir žemę. Keli kilometrai nuo Kumrano yra Ain-Teshkha (Teškha) su gėlo vandens šaltiniais. Čia, spėjama, buvo kumraniečių ūkis. Be to, reikėjo rūpintis vandens rezervuaru ir akveduktu bei akmeninių vandens sistemų remontu. Būta ir malūno, duonos kepėklos, ašokių bei puodų dirbtuvės, skalbyklos, na, ir virtuvės...

Trumpai, iš rastųjų dokumentų ir archeologinių duomenų palaipsniui išryškėjo nu-grimzdusios istorijos bendruomenės kontūrai. Šie kontūrai dar labiau išryškėjo senovės autorii dėka: Čia reikia prisiminti: Josephus Flavius, Philo iš Aleksandrijos bei Plinijus Senasis.

(Bus daugiau)

Kalbininkai ir visuomenė

(Tęsinys iš praeito šeštadienio)

5. Mokytojauti, aras ir pažado pildymas

Baigdamas savo ilgą straipsnį, L. Dambriūnas sumanė dar taip parašyti: "Seniau Jablonskis nemėgo žodžio *mokytojauti*, o šandien kalbininkai ir dabar nemėgsta 'netaisyklingo' *aro*, bet žmonėms jie patinka. Iš tikrųjų, kas liktų iš Krėvės apysakos ar iš dainos (Kaip aras pašautas...), jeigu tą *arą* pakėistume *ereliu*? Arba kas gali nušautyti griežtą ir nekintamą skolinį ir vertinių skaičių bendrinę kalbą? Sakoma, kad *ispildyti* (pažadą) esąs vertinys iš rus. *ispolnit'*, ir dėl to nevartotinas. Iš tikrųjų tai yra toks pat tarptautinis vertinys (plg. ang. *fulfil*, vok. *erfüllen*, lenk. *wypełnić*), kaip ir daugelis kitų, seniai jau vartojamų vertinių, kaip pvz. *išsireikšti* (*išsireikšimas*), *įkūnyti*, *prisiekti*, *tvirtinti*, *užsiminti* ir kt." Čia daug kas į vieoną puodą suversta. *Mokytojauti* jau buvo vartojamas prieškarinėje Gimt. Kalboje ir dabar vartojamas Lietuvoje: šio žodžio vartoseną nulėmė jo funkcinė reikšmė, plg. *artojauti* — *artojauti* — "ariant uždarbiauti", *audėjauti* — "audėjauti" "būti audėju, verstis audimu", *girtuokliuoti* — *girtuokliuoti* "girtauti", *kūlikas* — *kūlikauti* "eiti per žmones kūlikant, verstis kūlimo darbu", *padegėliuoti* — "padegėliuoti" "padegėliu važinėti", *siuvėjauti* — *siuvėjauti* "kriaučiauti", taigi ir *mokytojauti* — *mokytojauti* "būti mokytoju, dirbti mokytojo darbą, mokyti", žr. mano Liet. kalbos žodžių daryba, 1943, 552.

Aras "erelis", pirmiausia randamas A. Juškos dainose bei jo žodyne ir vėliau Vinco Krėvės raštuose, yra atgaliniu (retrogradiniu) būdu sudarytas iš tariamo mažybinio daiktavardžio *arelis* lygiai taip pat, kaip pvz. *barsas* iš *barsukas* ar *barsiukas* (iš lenk. ar gud. *borsuk*, o šis iš turk. *borsuk*); gega arba *gegė* iš *gegušė* (latvių *deguze*, prūsų *geguse*), *kumė* (daugiausia tik iš liaudies dainų pažįstama) iš *kumelė* (šalia *kumelis*, latvių *kumelis*, *kumel's*) ir kt., žr. K. Būga, Rinktiniai raštai, II, 73 ir mano Liet. kalbos žodžių daryba, 21 t. Seniausia žodžio forma yra *erelis* (tarm. *arelis*), kuris bendrinėje kalboje ir terminu tevertotinas; literatūros (literatūrinėje) kalboje gali būti vartojami ir minėtieji atgaliniai dariniai. Kalbiškai *eras* (tarm. *aras*), yra toks pat taisyklingas kaip ir *erelis* (*arelis*). Reikėtų pagalvoti šitų dviejų dalykų nebemašyti ir iš jų nebeskaldyti vežimo malkų.

Tiesioginė veiksmazodžio *pildyti* reikšmė yra "daryti pilną, ang. to fill, vok. füllen"; bet *pildyti*, *ispildyti* "to fulfill, to execute, to carry out", kaip rodo šio žodžio istorija, savo reikšmę yra gavęs iš lenk. *pełnić*, *wypełnić*, *wypełniać* ar rus. *ispolnit'*, *ispolniet'*. Visų pirma bei slavų kalbos įtakos labai sunku reikšmiškai išaiškinti sen. lietuvių raštų kalbos *ispildyti* "laikyti, vykdyti" (Dievo įsakymus, Dievo valią ir kt.); antra vertus, toje pačioje kalboje ši reikšmė galėjo būti nusakoma ir kitais žodžiais; pvz. J. Bretkūnas tam reikalui vartoja *laikyti*: laikot žmonių įstatymus; gal prisakymus Dievo laikyti, arba pilnavoti, ir tt.

Čia *laikyti* įstatymus, *prisakymus* yra tos pat rūšies, kaip ir *laikyti* žodį, pažadą; plg. to paties J. Bretkūno: ką jįsai žada, tai laiko (ispildo) tikrai; taip pat panašiai dar ir dabar tebesakoma: jis nelaiko sa-

vo žodžio; daug kas pažada, bet ne kiekvienas savo pažadą laiko, t. es.

Dabartinėje lietuvių kalboje jau nuo seniau tam reikalui vartojama ir daugiau įvairių kitų veiksmazodžių, pvz.: *eiti*, *atlikti* (darba, žygi, reikala, prievole, pareiga ir kt.), *laikyti*, *vykdyti* (įstatymą, pareigą, sutartį, planą, tikslą, testamentą, uždavinį, kieno valią), *tesėti* (žodį, pažadą) ir kt. Mūsų kalboje nesieliama taip šabloniškai, kaip pvz. rusų kalboje, kur "pildoma" viskas: pareigos, įstatymai, sutartys, duotas žodis, pažadai, kieno valia, net vaidmenys, šokiai ir kt.

Taip pat nedaug ką čia mums sako ir tarptautinė vartoseną: žodžių reikšmės paprastai sudaro ir kinta mūsų kalboje savaimingai; šiaip jau tik specialybių tarptautinių sąvokų reikšmės tėra išsiverčiamos ir vartojamos mūsų bendrinėje kalboje, pvz. *garlaivis*, *geležinkelis*, *ispūdis*, *įtaka*, *laikraštis*, *priegaidė*, *terūnis* ir kt., nors dažnai ir šios rūšies sąvokos nusakomos savaip, pvz. *dalykas* "objektas" (plg. rus. *предмет*, latvių *priekšmets*), *pusiausvyra*, *rašyta*, *skersmuo* ir kt.; žr. mano Ankstyvesnė ir dabartinė lietuvių bendrinės kalbos vartoseną, 22 t. Veiksmazodžio pildyti, *ispildyti* reikšmėms "atlikti, laikyti, vykdyti..." atsirasti turėjo įtakos tik kaimyninės slavų kalbos, o kitų V. Europos kalbų atitikmenys (vok. *erfüllen*, ang. *fulfil* ir kt.) tėra atsitiktiniai dalykai, nes mūsų kalba tas pačias sąvokas jau nuo seniau nusako kitais būdais. Turvis eilę gerų savų atitikmenų, nėra gyvo reikalo vartoti vertinius; pvz. *atlikti* *prievole*, *laikyti* *žodį*, *tesėti* *pažadą* yra tik kamiau ir tikslingiau, kaip *pildyti*, *ispildyti* *prievole*, *pildyti* *žodį*, *pildyti*, *ispildyti* *pažadą* ir tt.

6. Baigiamosios pastabos

Apžvelgę visus aukščiau svarstytuosius dalykus, galime jau matyti, kad tam tikri kalbos dalykai kalbininkų nevienodai svarstomi: vienas pareiškia vienokią nuomonę, kitas tą nuomonę kritikuoja, pasiūlo ką naują, paskui pirmosios nuomonės reikšmas kartais atsako savo kritikai, gina savo įsitikinimą ir tt. Tuo būdu, jei tikrai dalykiškai diskutuojama, pats svarstomas dalykas daugiau išryškėja. Štai savo laiku A. Jakštas Dambrauskas (Druskus) mėgo smarkokai pakritikuoti J. Jablonskį; pvz. jis norėjo, kad siūlomų būdvardžių *taisyklingas*, *talentingas* vietoj būtų vartojama *taisykliškas*, *talentuotas*; sakėsi jokia logika negalys išaiškinti žodžių samplaikos *nieku būdu*, nes jei tikrai taip kur būtų sakoma, tai turėtų būti ir *niekas būdas* ir tt. J. Jablonskis į tuos priekaištus atsakė, nurodydamas, kad jo kritikas daugiau remiasi savo bendrais samprotavimais, ne pačiais žmonių kalbos duomenimis, o K. Būga istoriškai įrodė, kad *nieku būdu* jau nuo senovės vartojama be vardininko.

Vėliau, jau po J. Jablonskio mirties, Gimt. Kalbą ir lietuvių kalbininkus prieškariniame Vaire tarp kitų ypač R. Mironas buvo pasiūvęs į niekus išdėti (plg.: visas mūsų kvalifikuotų kalbininkų mokslas laikosi ant giliai nekulturno ringo ir kalbos prigimtį žalojančio pagrindo ir tt.), ir Gimt. Kalbos redakcinė komisija jam atsakė kolektyvinu straipsniu *Dėl kalbos kultūros kelio* (Gimt. Kal-

ba, 1936, IX, 139-143), kurio vienas iš autorių buvo ir L. Dambrauskas. Tas pat R. Mironas, nepamiršdamas praeities, savo 1971 m. Kalbos mokslo pagrinduose išsijuošęs vanoja buržuazinius lietuvių kalbininkus puristus, kurie dirbė pragaistinga darba, norėdami iš lietuvių kalbos išvyti visus kitakilmius žodžius (žr. Draugas, 1972, Nr. 119).

Dabar štai L. Dambriūnas ima į nagą visus kalbininkus, tiek čionykščius, tiek tenykščius; nuo jo tenka ir net J. Jablonskiui. Jis sako: ir J. Jablonskio visa eilė neteiktųjų ar tiesiog draustųjų žodžių bei posakių vėliau bendrinėje kalboje neįsigalėjo, t. es. išsivystė absoliutus ir neklaidingas autoritetas. Iš tikrųjų J. Jablonskis toks ir nesidėjo: jis darė, ką savo laiku sunkiose aplinkybėse galėjo padaryti. Ir jis padarė labai daug, ko niekas kitas lig šiol nėra padaręs: visą mūsų bendrinės kalbos raidą jis yra palenkęs nauja kryptimi, kuria ir dabar sėkmingai tebeplinta. Jis buvo didžiai įžvalgas, aštraus kalbos jausmo, gerai kalbotyriškai pasiruošęs ir gana atsargus kalbininkas; be to, kiek tiesiogiai esu pastebėjęs, jis ir nebuvo koks nors vienašalis užsispyrėlis. Jeigu kurie jo sudarytieji naujadarai ar žmonių kalbos parinktieji žodžiai bei posakiai ilgai neišsigalėjo, tai ne dėlto, kad jis per daug būtų bijojęs nutolti nuo gyvosios žmonių kalbos arba būtų per siaurai supratęs kalbos taisyklumą, bet dėl to, kad turėdamas spresti begale įvairiausių kalbos dalykų, jis dažnai netuodavo laiko tiems dalykams specialiau svarstyti, nei į juos įsigilinti, o dažniausiai, kaip jau minėjau, jam trūkdavo įvairesnių duomenų tam tikriems dalykams nuspręsti, ir prireikus jis tuos dalykus sprendavo, kiek turėdavo šaltinių, o jų pritrūkęs, kartais naudodavosi ir žinomesniais analogijos atvejais.

Vėliau, prisirinkę daugiau žinių, jau kiekvienas galime pasakyti, kad štai tas dalykas yra negerai sprestas, o šis abejotinas; bet tai tėra tik menkinėkiai, kurie J. Jablonskio kalbos supratimo nei kiek nemažina. Štai K. Būga savo laiku yra vartojęs naujadarus būdovė "istorija", *spėmuo*, "spėjimas, Vertumung" ir kt, bet tie žodžiai vėliau neišsigalėjo, ir dėl to niekas nieko nesako. Arba štai A. Salys 1938 m. *falšų* siūlė vadinti *dėsenasi*, *falšyvas* — *dėstus*, *dėščias*, o *falšuoti* — *dėščioti*, bet tie dariniai nesulaukė jokio atgarsio, ir dėl to jam niekas nieko neprikiša.

Toliau L. Dambriūnas kalbininkams skelbia tokį motto: language is what people speak, not what someone thinks they ought to speak. Čia pat aš dar galėčiau pridėti Puerto Rico u-t prof. R. A. Hall'o galvojimą: There's nothing wrong with your language. Vadinas kaip žmonės kalba, tegu kalba — viskas gerai, ir niekas negali nieko pasakyti, kaip turėtų būti sakoma. Anglai, kurių kalbos istorija yra daugelio šimtmečių, kurie turėjo G. Chaucerį, Šekspyrą ir kt., gal ir gali taip pasakyti, bet lietuviai tuo jau po Aušros, vėliau nepriklausomybės laikais negalėjo ir iš dalies dar dabar negali taip galvoti. Dabartinė lietuvių bendrinė kalba prasidėjo tik Aušros laikais, jos negalima buvo pradėti remti mūsų rašytojų kalbos pagrindais, nes tokios kalbos anuomet beveik dar nebuvo, ir pati visuomenė negalėjo bendrinės kalbos nei aiškiau formuluoti, nei

Su mylimu broliuku.

Nuotrauka B. Balčiauskaitės

jos aktyviau kultivuoti. Tai turėjo padaryti atskiri individai, visų pirma J. Jablonskis, ir ta kalba pradėta doroti ne kaip pakliuvo, bet pagal tam tikrą programą, pirmą kartą išdėstytą 1901 m. gramatikos pratarmėje.

Ta programa vėliau buvo keičiama, tobulinama, ir be tos programos dar dabar neapsieinama. Formuluojami tos kalbos kriterijai, jos normos. Iš pradžių buvo daugiau remiamasi liaudies kalba ir žiūrima liaudinio taisyklingumo ("taip žmonės sako"), bet dabar bendrinė kalba laikoma ne liaudinės kalbos kopija, o savita sistema, kultūros ir civilizacijos kalba. Tos kalbos kriterijas yra jos dabartinė vartoseną. Šalia taisyklingumo vis daugiau žiūrima ir kitų bendrinės kalbos ypatybių, ypač jos tikslingumo, funkcinio kriterijai; tuo būdu pateisinamas *mokytojauti*, o *aras* "erelis" nelaikomas bendrinio terminu.

Pagaliau L. Dambriūnas yra linkęs skirti kalbininkus senybinkus tradicininkus (senumo, tradicijos mėgėjus) ir naujybinkus dabartininkus (naujų, faktinės padėties šalininkus). Man rodos, šio skirymas tėra aprioriškas. Vadinau jį jaunesnieji nepriklausomosios Lietuvos kalbininkai pirmo vietoj tesirūpino bendrinės kalbos dabartimi, jos kriterijū laikė dabartinę, ne istorinę jos vartoseną ir, be to, kaip ir LKD garbėse pasakyta, kiekvienam bendrinėje kalboje vartotinam dalykui nustatyti patardavo remtis visos lietuvių kalbos, ne atskirais individualiniais ar atsitiktiniais pavyzdžiais. Pvz. L. Dambriūnas mano, kad *žemėje*, *tikėti* *Dievą* esą senesni dalykai, o *ant žemės*, kaip ir *ant dangaus*, ir *tikiu* *Dievą* veikiauusiai yra skoliniai, bent poterių kalboje, tad kur čia baigiasi senovė ir prasideda naujovė? Kurie čia bus senybinkai tradicininkai ir naujybinkai dabartininkai? Iš tikrųjų, čia nėra jokios aiškos ribos.

Iš visko, kas šiame straipsnyje pasakyta, galime matyti, kad kai kurie kalbininkai yra linkę ne tiek su kuovoti, kiek ginti ir įrodinėti savo skirtingas nuomones. Rūpindamiesi visa kalba, jie domisi ir bendrinės kalbos dalykais, jos sandara bei raida, ir, tai darydami, dažnai pasisako, kokie dalykai yra žinomesni, tikslingesni, ar jų daryba gali būti pateisinama, atitinka žymesnes darybines bei reikšmines kategorijas ir tt. Pvz. aš savo laiku įrodinėčiau, kad *dvasininkas* yra visai gerai sudary-

mo ar įsitikinimo dalykas: visuomenei vieni dalykai patinka, juos priima, o kiti nepatinka, jų nepriima, vengia juos vartoti. Be to, naujieji žodžiai dažnai yra mados, aktualijos ar specifinio reikalo dalykai.

Taip pat yra svarbu, ar kurių žodžių teikėjai ar sudarytojai yra kaip reikiant pataikę į reikalą. Pvz. J. Jablonskis savo laiku sudarė naują žodį *uždavinys*, ir vieną kartą jis man didžiai džiaugėsi, kad tas žodis jau ir pavarde vartojamas. Iš tikrųjų, tai yra labai geras darinys; plg. *užduoti*, *uždavė* — *uždavinys*, *parduoti*, *pardavė* — *pardavinys* "parduodamas daiktas", *plauti*, *plovė* — *plovinys* "plaunamas drabužis" ir kt.

Arba štai vėl vieną kartą Konrado kavinę, Kaune, linksnam rašytojų bei žurnalistų būreliui pasakiau: Ką jūs čia darote susirinkę, *gandonešiai*? ir tas ekspromtinis naujadaras rytojais dieną jau pasirodė viename dienraštyje ir pasklido radijo bangomis.

Kitą kartą prof. St. Šalkauskis viename LKD Terminologijos sekcijos posėdyje pasiūlė terminus: *spardykla* "stadionas", *spardikas* "futbolistas" ir *spardinys* "futbolas", bet kiti sekcijos nariai abejingai pažūrėjo į šį pasiūlymą, ir šiemis naujadarais nebuvo lemta pasirodyti. Tos pat sekcijos kitame posėdyje labai specialiam kantinės filosofijos reikalui šalia *proto* "Vernunft" buvo mano pasiūlymu priimtas *aumuo* "Verstand" (ryt. aukšt. tarmėje

tai yra "supratimas, nuovoka"), bet platesnioji visuomenė, aišku, šio naujaro nepradėjo vartoti, nei kas nors jam skelbė kovą.

1930 m. Kalboje (I, 40) ryt. aukštaičių (subatėnų, kupiškėnų) *pradžinyką* "kuris pirmas kur eina ar ką daro" aš paverčiau *pradininku* ir pasiūliau iniciatoriaus vietoje vartoti, ir šis pasiūlymas susilaukė plataus atgarsio. A. Salys 1933 m. Gimt. Kalboje (II, 41) rašė: "Radio ar solo, matyti galūnės nebeįsigis: pirmasis dėl galūnės svetimumo, antrasis — dėl vartosenos siaurumo"; bet netrukus toje pačioje Gimt. Kalboje buvo pradėtas vartoti *radijas*, panašiai kaip *depas*, *kinas*, *tan-gas*, ir ilgai dar prieš karą ir vėliau po karo plačiai įsigalėjo, nors *solo* nebuvo paverstas į **solas*. Bet to paties A. Salio 1936 m. Lietuvos Aids (Nr. 572) *subuvimo* vietoj pasiūlytas *poūvis* netrukus plačiai paplito ir dabar net Lietuvoje vartojamas.

Taigi naujų žodžių ar posakių įsigalėjimas priklauso (J. Jablonskis tarsi: pareina) nuo daugelio aplinkybių: nuo laiko, nuo nuotaikos, nuo reikalo, nuo paties darinio tinkamumo bei akivaizdumo ir kt., bet svarbiausias dalykas yra visuomenės primtinumas. Štai *ainis* yra J. Basanavičiaus nesupradingai išvestas iš J. Bretkūno tarminio *atainio* "ateivio", ir kalbininkai jau daugelį kartų

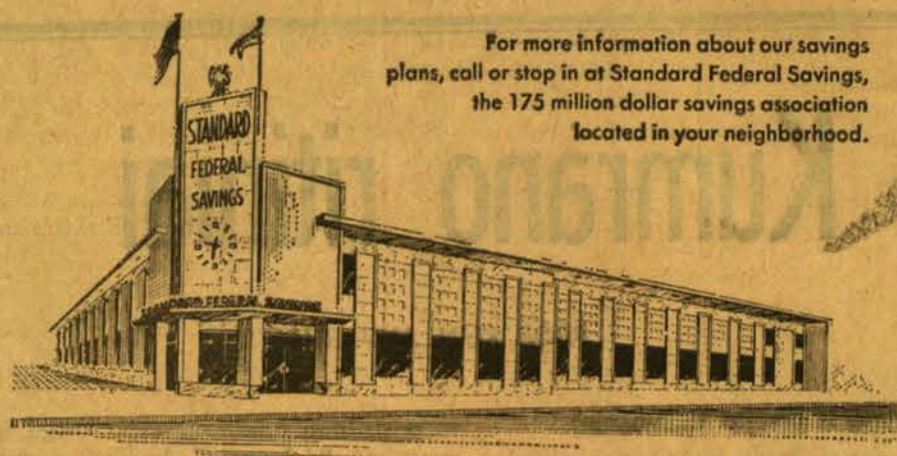
(Nukelta į 5 pusl.)

EARN MORE... MORE OFTEN

For the individual with \$5000 or more who wants the insured safety and stability a savings account and the maximum rate of return... investing in a Standard Federal Certificate Account makes sense! The interest rate is 6% per annum, and Standard Federal compounds the interest daily to yield an annual return of 6.18% when left to compound. Interest is paid monthly or quarterly, as you prefer. This certificate matures in two years.

If you have \$1000 to invest in a certificate, Standard Federal pays you a big 5-3/4% per annum with a 1 year maturity.

For more information about our savings plans, call or stop in at Standard Federal Savings, the 175 million dollar savings association located in your neighborhood.

6%

Savings Certificate
2 Year Maturity
\$5000 Or More

5 3/4%

Savings Certificate
1 Year Maturity
\$1000 Or More

Funds deposited by the 10th earn from the 1st of the month. Deposited after 10th earn from the date of receipt.

INTEREST COMPOUNDED DAILY—PAID MONTHLY
Receive interest check automatically monthly or quarterly, or accumulate for higher yield.

ASSETS OVER \$175,000,000 • RESERVES OVER \$14,900,000

STANDARD FEDERAL

Savings and Loan Association of Chicago

4192 Archer Avenue at Sacramento • Chicago, Illinois 60632 • 847-1140

OFFICE HOURS: Monday, Tuesday, Thursday & Friday, 9 a.m. to 8 p.m.

Saturday, 9 a.m. to 12 Noon • Wednesday, no business transacted.

FILMU NAIRUMAI

KAZKAS ANTGAMTINIO, O GAL IR NE

Stasė Semėnienė

Roberto Mulligano "THE OTHER" yra filmas, kuris galėtų būti vadinamas kažkaip antgamtinio, o gali būti ir ne. Tai priklausys nuo to, ar filmo "herojus" Niles yra šizofrenikas, ar jo dvytnukas brolis Holland tikrai "sugrižo iš numirusių", užvaldydamas savo brolio sielą ir įvėldamas jį į įvairiausias bėdas.

Filmas prasideda vasarą, kada viskas atrodo griūva ir nelaimės užteli išsiskleidus bangomis. Galbūt, visa šeima turėjo išsiskirti lyg stundui iš aukščiausios perspektyvos pavaizduoti pavasarį, kai tėva užmūšė duris, nukritusios ant jo iš viršaus jo paties daržinėje. Tada viskas pasisuko į blogą. Motina liko suparalizuota, kai ji nukrito laiptais žemyn. O Marshall užsikabino ant šakių šieno, gi teta Vee turėjo gauti širdies smūgį ar ką panašaus ir jos kūnas tebuvo rastos po kelių dienų. Pagaliau, ir kūdikis...

Ir taip toliau. Kaip sakoma, jau blogiau negalėjo būti. Niles, riebulis mažas berniukas, angeluko veidelio, žaidžia farmoje ir mėgina niekam neužkliūti. Kažin kokių būdų, jis lieka vienintelis nepalietas jokios nelaimės. Tačiau ir jis turi savo kryželį: jo dvytnukas brolis Holland apleidžia šią žemę prieš keletą mėnesių po kažkokios neaiškos ir keistos ligos.

Visi šeimos nariai žino, kad Holland mirė ir yra palaidotas, bet Niles mato jį taip aiškiai, kaip dieną; jis kalba su juo ir žaidžia miške. Ir Holland įtraukia Niles į bėdas. O kai jis atsiduria bėdoje, visi kiti vargsta kartu...

Žiūrovas, stebėdamas filmą,

pradeda įsitikinti, kad Niles "pametė balkį". Tačiau režisierius Mulligan žaidžia su filmavimo aparatu, kaip katė su pele. Jis visados parodo mums Hollandą iš Niles stebėjimo taško, niekados neatidengdamas Niles, kaip Holland jį matytų (jei Holland būtų ten). O taipgi niekas kitas nemato Hollandą.

Mulligan, kurio paskutinis filmas buvo "Summer of '42" ir kuris davė mums kitą pilną nostalgijos portretą iš gilių praeities filmo "To Kill a Mockingbird," rutulioja savo filmą kaimietiškoje aplinkoje 1930 metams įpusėjus. Tai laikotarpis snūduriujančių vasarų ir pusiau primirštų beisbolo rezultatų. Tai metas, kai berniukui yra viskas svarbiau už gyvenimą. Ir net baisiau. Režisierius taipgi suteikė filmui baugų gotišką jausmą ir pripildė nepaprastu vaizdu.

"THE OTHER" pastatytas pagal romaną, parašytą aktorius Tom Tryon (matėme jį "The Cardinal"). Filmo gamintojas ir režisierius Mulligan parinko filmui turtingas, tamsias ir gilias spalvas. Vyrąja šokoladinės rudos ir kruvinos raudonos. Jos netiek gražios, kiek iškraipytos ir grūmojančios. O pati forma neatšpindi šilta nostalgija, bet baugiau prisiminimu, kad joje vaidenasi... Filmas nėra bauginantis ta prasme, kaip dabar gamina baisenybių filmus, bet Niles yra toks baurus berniukas, kuris galėtų kankinti nekaltus gyvulėlius, o apkalinti kitus tai darant. Iš tokio vaiko visko galima tikėtis. "The Other" filmas yra skiriamas vaikams su tėvų pritarimu.

Ant melsvo ežero bangų...

Nuotrauka V. Maželio

NAUJI LEIDINIAI

(Atkelta iš 2 psl.)

mes vis dėlto pažįstame jau išganyto džiaugsmą". A. Juška informuoja apie auksinį kunigystės jubiliejų švenčiančio prel. Pr. Juro gausius nuopelnus organizacijoje veikloje ir spaudos baruose. Kun. A. Grauslys atkreipia dėmesį į Mišių laikymo estetiką. Kun. A. Stašys informuoja apie Altą. Plati spaudos apžvalga, lietuvių kunių gyvenimo kronika. Leidinys daro gerą įspūdį.

PASTO ŽENKLŲ ALBUMAS LIETUVA. II dalis. Vietinės laidos, ženklai suvenyrai, okupacijų ženklai. Paruošė ir išleido K. Meškonis, A. Beleska ir L. Kairys. 55 lapai.

1970 m. tie patys autoriai paruošė ir išleido nepriklausomos Lietuvos pašto ženklų albumo I tomą, kuris apėmė reguliarius ir oro pašto ženklus. Nesenai išleistas II tomas apima lokales laidas — Raseinių, Telšių, Gardino, Alsėdžių, Panevėžio, Rokiškio, Telšių, Vilniaus, Zarasų vietovėse įvairiais metais išleistų pašto ženklų. Daug vietos skiriama DP stovyklose išleistiems įvairiems lietuviškiems pašto ženkams, jų blokamams, o taip pat okupantų pašto ženkams Lietuvoje pavaizduoti. Kiekvienam pašto ženkliui skirta atitinkama vieta, kurioje atspausdinta ženklo nuotrauka. Šis albumas padės Lietuvos pašto ženklo rinkti, juos klasifikuoti, o pridėti pašto ženklų paieškinimui lietuvių ir anglų kalbomis visiems besidomintiems filatelija suteiks galimybę susipažinti ir su Lietuvos istorija.

Albumo paruošėjai bus atlikti Lietuvai ir lietuviams labai naudinga darba. Leidinio kaina 7 dol. Gaunamas adresu: L. Kairys, 4046 So. Montgomery Ave., Chicago, Il. 60632. (bk)

GAUDEAMUS, 1972 m. Nr. 1. Leidžia Studentų ateitininkų sąjungos Spaudos ir informacijos skyrius: 1806 South 49th Court, Cicero, Ill. 60650. Šį numerį redagavo: J. Oniūnas, O. Vaitkutė, A. Razma ir S. Kuprys. Techninė redakcija: A. Zailskaitė, V. Kaulius, S. J. Paulėnaitė, L. Radvilaitė, D.

Dėl to ir dar dėl kitų priežasčių šis šiemet straipsnyje pirmo vietą ir nesistengiu įtikinti L. Dambriūną, — žinau, jis savo poziciją gins ligi paskutiniųsios, — bet noriu tik pareikšti *audiotur et altera pars* visiems tiems, kuriems kalba rūpėtų rūpi. Šiaipjau visus čia svarstytus dalykus esu pasiryžęs kada nors

Pr. Skardžius

KULTŪRINĖ KRONIKA

• Šokių šventės katalogo toks didelis pareikalavimas, kad dr. Morkūno spaustuvėje rugpjūčio pradžioje atspausdinta antra laida, dar 1,000 egzempliorių.

• Dail. A. Petrkonis baigė gelininkystės mokyklą, gavo diplomą ir baigiantis šiemetams savo meno galeriją paplės nauju — gėlių skyriumi. Paskutiniu metu tapyboje daugiau kūrė gamtovaizdžius akvarele.

TALENTINGĄ LIETUVI PRISIMENANT

Juozas Akstinas, lankęs vaidybos studiją Kaune, buvęs aktorius Kaune ir Vilniuje, Freiburge studijavęs tapybą, Kanadoje, Montrealy, dirbęs kaip dailininkas dekoratorius, knygų iliustratorius, aktorius, mirė 1962 m. liepos 19 d., taigi šiemet — 10 m. sukaktis nuo jo mirties. Mirė teturėdamas 40 m.

TARPTAUTINĖ LITERATŪROS PREMIIJA

Oklahomos universiteto leidžiamas žurnalas "Books Abroad" kas antri metai skiria 10,000 dolerių literatūros premiją. Ji dabar bus pastovi, nes buvo gauta 200, 000 dolerių auka, iš kurios palikau kas antri metai bus skiriama ši premija. Pirmą kartą ji buvo paskirta 1970m. dabartinės italų poezijos patriarchui G. Ungaretti. Šiemet premijos paskyrimas įvyks lapkr. 16—19. Jury komisiją sudaro: redaktoriai ir kritikai F. Bondy (Sveicarija), Izraelio poetas T. Carami, O. E. lytis — graikų poetas, J. Hristic — jugoslavų dramaturgas, K. Lai tinen — suomių kritikas, K. Laye — beletristas (Gvinėja), V. Linhartova — čekoslovakė novelių autorė, K. Rexroth — JAV poetas ir vertėjas, Jorge de Sena — Brazilijos poetas ir kritikas, F. Verheesen — belgų poetas, Th. Vilhjalmsen — Islandijos romanistas ir kritikas. Premija duodama tik veiklams, kurie bus pateikti anglų ar prancūzų kalba.

ACTA BALTICA, XI, 1971. Išleista 1972 m., Koenigstein im Taunus, Fed. Vokietijoje. Lietuvių autorių paskelbti du straipsniai: dr. P. Karvelio "Baltų tautų laisvė — sąžinės klausimas laisvajam pasauliui" ir B. Mačiuko "1970 m. gyventojų surašymo Sovietų Sąj. įvertinimas". Kiti įdomesni straipsniai: Parmingo apie gyventojų judėjimo socialinius padarinius Estijoje nuo 1939 m., Purre — "Estų struktūra Estijoje 1970 m.", A. Namsons — latviai gyventojai Latvijoje pgl. gyv. surašymus 1935, 1959 ir 1970 m.

Zeszyty Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Historia, zeszyt 11, Studia z dziejow Wielkiego Księstwa Litewskiego XIV-XVIII wieku. Podredakcja Jerzego Ochmanskiego. Poznan, 1971, 217 psl. Adomo Mickiewicza vardo universiteto Poznanyje Istorijos institutas yra išleides visą eilę studijų iš Lietuvos Didžiosios kunigaikštijos istorijos. Anksčiau tyrinėjimų darbams vadovavo buvęs Vilniaus universiteto prof. dr. Henrikas Lowmianskis (1968 m. pasitraukęs į pensiją). Šiuo metu dr. J. Ochmanskis (moka gerai

(E.)

Mirė red. Walsh

James Walsh, daugelį metų buvęs plačiai skaitomo "National Catholic Register" redaktorius, mirė širdies priepuoliu, turėdamas 54 m. amžiaus.

MIRĖ ŽURN. PROFESORIUS

James F. Fallon, 10 m. dėstęs žurnalistiką Fordhamo universitete ir dirbęs su Associated Press, mirė gavęs širdies smūgį turėdamas 70 m. amžiaus.

Naudokitės proga — skriskite papiginta kaina į Lietuvą rudenį ir žiemą

Dar liko 6 vietos spalio 2-ai dienai ekskursijoje
Į LIETUVĄ

SKUBIAI REGISTRUOKITES IKI RUGPJŪČIO
MĖNESIO 15-tos DIENOS.

15 DIENŲ EKSKURSIJA
ISVYKSTA SPALIO MĖNESIO 2 DIENĄ.

KAINA NUO NEW YORKO — \$660.00

KAINA NUO CHICAGOS — \$760.00

11 DIENŲ LIETUVOJE

DĖL INFORMACIJŲ SKAMBINKITE AR RAŠYKITE:

AMERICAN TRAVEL SERVICE BUREAU
9727 S. Western Avenue
Chicago, Illinois 60643
TELEFONAS (312) 238-9787

Savininkas — WALTER RASKAUSKAS

Norintieji praleisti Kalėdas ir Naujus Metus Lietuvoje registruokite jį Kalėdinę ekskursiją — 14 dienų kelionę. Išvyksta gruodžio mėnesio 21 dieną.

PETKUS

MARQUETTE FUNERAL HOME

— TEVAS IR SŪNUS —

TRYs MODERNIOS KOPLYČIOS

2533 West 71st St. Telef. GRovehill 8-2345-6

1410 S. 50th Ave., Cicero TOWNhall 3-2108-09

AIKSTĖ AUTOMOBILIAMS STATYTI

Laidotuvių Direktorai

MAŽEIK & EVANS
6845 SO. WESTERN AVE.

TRYs MODERNIOSKOS
AIR-CONDITIONED KOPLYČIOS

MAŠINOMS VIETA

REpublic 7-8600

REpublic 7-8601

E U D E I K I S

DOVYDAS P. GAIDAS — GERALDAS F. DAIMID

Laidotuvių Direktorai

Trys Modernios Koplyčios

4330 South California Avenue

Telefonai: LA 3-0440 ir LA 3-9852

4605-07 South Hermitage Avenue

Telefonas — YArds 7-1741-2

LAI DOTUVIŲ DIREKTORIAI

Lietuvių Laidotuvių Direktorių Asociacijos Nariai

STEPONAS C. LACK (LACKAWICZ) IR SŪNOS

2314 W. 23rd PLACE

2424 W. 69th STREET

11028 Southwest Highway, Palos Hills, Ill.

Telef. Virginia 7-0672

Telef. REpublic 7-1213

Telef. 974-4410

PETRAS BIELIONAS

4248 S. CALIFORNIA AVE.

Telef. LAfayette 3-8572

ANTANAS M. PHILLIPS

3307 S. LITUANICA AVE.

Telef. YArds 7-3401

POVILAS J. RIDIKAS

3354 S. HALSTED STREET

Telef. YArds 7-1911

JURGIS F. RUDMIN

3319 S. LITUANICA AVE.

Telef. YArds 7-1188-1189

VASAITIS — BUTKUS

1446 S. 50th AVE., CICERO, ILL.

Telef. Olympe 2-1009

HIGH RATES

5% Per Annum
Passbook Accounts

PAID QUARTERLY

— AT —

6% Per Annum
\$5000 or more
Certificates
2 year min.

BRIGHTON

SAVINGS & LOAN ASS'N

HIGHEST RESERVES

4071 Archer Avenue

Chicago, Ill. 60632

TEL — LA 3 - 8248

(West of California Avenue)

5 3/4%
Per Annum
\$1000 or more
Certificates
1 year min.

5 1/2%
Per Annum
Investment
Bonus
Certificates

REDAGUOJA ST. SEMENIENĖ, 6507 S. TROY ST., CHICAGO, ILL. 60629, TELEF. 925-5988

Sesė Margarita Bareikaitė, Nek. Pradėtosios Marijos seserų kongregacijos vyriausia vadovė.

ATSAKOMYBĖS KELIU

GAILUTĖ VALIULIENĖ

Šiais metais spaudoje ir radijo bangomis nuskambėjo žinia: Nek. Pradėtosios Marijos seserų kongregacijos vyr. vadovė išrinkta ses. Margarita Bareikaitė. Neseniai ji lankėsi Chicagoje Putnamo rėmėjų suruoštoje vakarienėje ir ištiesdama ranką seniems ir naujiems pažįstamiems paliko miela išpušį. Ši kuli, praleidusi visą savo jaunystę vienuolyno prieglobstyje moteris, išsiskleidžia, kaip subrendusios atsakomybės asmenybė. Norisi giliau pažvelgti į šios asmenybės bruožus, jos pilnas optimizmo mintis ir pasitikėjimą savo kongregacijos seserimis.

Vienuolė — vadovė

Šių laikų Bažnyčios atsigrėžimas į žmogų ir priartėjimas prie gyvenimo aplinkos, sąlygų jai yra visiškai suprantamas. Ji samprotuoja:

— Džiaugiuosi, kad Dievo malonės dėka gyvenu šiame laikotarpyje ir matau, kaip Bažnyčia siekia aiškiau ir šiem laikams suprantamiau atskleisti savo prigimtį bei visuotinę paskirtį. Bažnyčia ypač lanksti, pasirinkdama priemones, tačiau liko ta pati esminiuose dalykuose. Jai kviečiant visus atsinaujinti dvasia, kai kas pradėjo "atsinaujinti" tik išoriniuose, ne esminiuose dalykuose ir, mesdamesi į kraštutinius, nuklydo, pasimetė. Bažnyčios pasikeitimuose nematau, kad kas būtų bloga, bet priešingai — tik gera. Ji visiems pripažindama sąžinės laisvę, tikisi iš mūsų didesnio subrendimo ir atsakomybės.

Vis daugiau įleidžiant šaknis į šio krašto žemę iškyla klausimai, kurie gali drauge ir prislopinti Nek. Pr. Marijos seserų kongregacijos lietuviškąjį charakterį. Ir

šiuos realius klausimus nagrinėdama, seselė Margarita atranda tiesią vagą:

— Mūsų kongregacijos tikslas buvo, yra ir bus dirbti ir apštalauti lietuvių tarpe. Šis tikslas nėra vien tik ant popieriaus, bet giliai įrėžtas į kiekvieną darbą, kuri dirbame. Tai įrodo lietuviška spąstuvė, bendrabutis ir vasaros stovyklos lietuviškos, "Eglutės" redagavimas ir leidimas, darbas su lietuviško jaunimo organizacijomis. Į vienuolyną priimame tik lietuviškai mokančias mergaites. Tad pavojaus suamerikonėti nėra.

— Kongregacijos pagrindiniai darbai apima tris sritis: jaunimo katalikišką ir tautinį auklėjimą, senelių globą ir lietuvišką spaudą.

Seselė Margarita ramiai žvelgia ir į ateitį. Jos žodžiai pilni gilaus įsitikinimo.

— Kongregacijos ateitis priklauso nuo pašaukimu, o pašaukimai — nuo jaunimo. Žinoma, kad jaunimas yra idealistiškas. Ir dėl to tikime, kad pašaukimų netruks, kad vis atsiras norinčių vienuolyną aukotis Dievui, tėvynei ir artimui.

Asmenybės raida

Nepaprastai gera žiūrėti į žmogų, kuris jaučia gyvenimo pulsą ir džiaugsimą savo pasirinktame kelyje. Tai tryksta ir iš seselės Margaritos Bareikaitės asmens. Pasirinkusi vienuolės kelią, ji įjungia visa savo būtybę į vienuolės pilną darbą. Jos vidinis brenimas vykdo palaipsniui. Jaunutė prieš 23 metus jau nutarė būti vienuole. Jos žodžiais:

— Į kongregaciją įstojau 1949 metų rudenį. Pasirinkau šią vienuoliją, nes ji lietuviška ir api-

manti visus tris žmogaus gyvenimo etapus: vaikystę, jaunimą ir senelius. Baigiau Anhurst kolegiją, gaudama bakalaureato laipsnį iš sociologijos ir A. S. iš pedagogikos. Specializavausi vaikų auklėjime Toronto universitete (Institute of Child Study). Toronto vienuolyną buvau nuo 1955-1963 metų. Čia ėjau administratorės-viršininkės ir darželio vedėjos pareigas. 14 metų išdirbau lituanistinėje mokykloje ir visą laiką katechizavau Toronto ir Montrealio lietuvių parapijų vaikus. 1971 m. buvau paskirta Putnamo centrinio namo vyresniąja ir šias pareigas ėjau iki pat išrinkimo į vyriausias vadoves.

Šiuose metų ir vietovių išvardinimuose slypi šių laikų vienuolės kelias. Tai 22 metų raida, paruošianti ir brandinanti asmenybę platiems vienuolijos užmojams, kuriuos ses. Margarita pasirinko ir gyvena.

Darbas organizacijoje

Dar gimnazijoje būdama (Hannu stovykloje, Vokietijoje) aktyviai įsijungė į skautų ir ateitininkų organizacijas. Nebuvo jai svetimas nei sportas. Ses. Margarita ypač mėgsta lengvą atletiką ir joje pirmaujanti. Torontė jį tampa viena iš pirmųjų jaunųjų ateitininkų organizatorių. Šiandien Torontas išaugęs į stiprią organizaciją su MAS centru. Montrealio negausus ateitininkų būrelis džiaugėsi organizaciniu atgimimu ses. Margaritai ten esant. Dainavos ir Baltijos mergaičių stovyklos net 12 metų džiaugėsi gyvos vienuolės išradimu ir vadovavimu.

Savo brenimo metus praleidusi aktyviai organizacijoje, seselė Margarita vėl sugrįžo į jas, būdama jau vienuole ir atiduodama didelę savo laiko dalį.

Šios mintys nėra brovimasis į kuklų vienuolės vidaus pasaulį, bet artimesnis žvilgsnis į moterį vienuolę, jos nueitą kelią ir meilę kongregacijai. Lietuviškoji bendruomenė nori kartais ir iš arčiau susipažinti su asmenimis, kurie jai dirba.

Prezidentienė su lietuviais. Iš kairės: I. Adamkienė, gen. kons. J. Daužvardienė, gubernatoriaus Ogilvie žmona, Nixonienė ir V. Adamkus šokių šventės metu. Nuotrauka J. Dovydeno

Kada darbai kalba

Būdama Chicagoje, aplankiau buvusio Lietuvos ministerio pirmininko Mykolo Sleževičiaus našlę, p. Domą Sleževičienę. Malonu buvo ją rasti, kad ir išėjimoje, vis dar neblogai atrodančią, po truputį šeiminkaujančią savo nedideliame, bet jaukiame bute, gražioje Marquette Parko zonoje.

— Ar nesijaučiate labai vienišai? — teiravausi.

— Mane lanko draugai, pažįstami. Šiaip visuomet esu užsiėmusi. Gaunu įdomių laiškų, gilesnių minčių. Kartais ateina didelė daugybė laiškų iš Suvalkų trikampio — tai vis padėkos laiškai.

Pasirodo, p. Sleževičienė ir šiuo metu išėjimoje, neperstiprios sveikatos būdama, stūnia siuntinius lietuviams į Suvalkų trikampį. 250 padėkos laiškų ji yra atidavusi Balfui, didelio lietuvių — idealisto kun. Liongino Jankaus laikais. Be to, yra pasiuntusi 1.500 jardų mediciniškų tvarstų (bintų) raupsuotojų kolonijai, jos rankomis sukarpytų ir sušuktų.

— Girdėjau, jog dr. K. Griniaus fondo valdyba išleidžia Jurgio Gliados parašytą romaną "Sunkiųjų keliu". Malonėtikte papasakoti daugiau apie tai.

— Romanas "Sunkiųjų keliu" išryškina 1918-1919 metų laiką, kada kėlėsi laisva ir nepriklausoma Lietuva. Tai buvo tikrai sunkiausios mūsų tautos dienos. Ir vokiečių okupacijos pakrikę likučiai, ir mūsų sostinės išsikėlimas iš Vilniaus į Kauną, ir pagrindinio priešai Kauno mieste pasislėpę, ir visokios kitos bėdos... Mūsų pokalbis nejučiomis nukrypo į nepriklausomos Lietuvos

Komiteto atstovė D. Sleževičienė važinėjo Amerikoje po įvairius miestus, lankė lietuvių kolo-

Seselė Margarita Bareikaitė, Nek. Pradėtosios Marijos seserų kongregacijos vyriausia vadovė, su mūsų poete Danguole Sadūnaite.

nijas, kur vietos lietuviai organizuodavo paskaitas. Tuo būdu buvo surinktos stambios sumos.

Ryškesnį pavyzdį duoda Detroitas, kame buvo įkurtas Lietuvos lietuvių globos komiteto skyrius, kuris ne tik siuntinėdavo aukas į centrinį komitetą Lietuvoje, bet ir siuntė savo atstovę V. Motuzienę lankyti esamas ten prieglaudas, kurias ji rado puikioje tvarkoje.

LEDAI BE CUKRAUS

STEFANIJA STASIENĖ

Tur būt niekur nesuvartojama tiek daug cukraus kaip šiame krašte. Tuo tarpu vis sakome, jog cukraus nevalgom. Žinoma, jo tiesioginiai niekas nevalgo, bet kiek suvalgomie saldumynai, kiek išgeriam saldžių gėrimų: dirbtinių sunkų, papsų ir t. t. Šių visų komercinių gėrimų gamintojai nepaprastai sugeba mases įtikinti jų skoningumu, sveikatingumu bei dietinėm savybėm. Lengvabūdės ir darbo vengiančios šeiminkės mielai jų patarnavimais naudojasi ir tokiu būdu nežymiai nuodija save ir savo šeimas.

Štai kiek cukraus kai kuriuose saldumynuose esama:

kepkykloje pirkto "Angel cake" 1 gabaliukas turi 6 arb. šaukšt. cukr.,

kepkykloje pirkto "Chocolate cake" 1 gabaliukas turi 6 arb. šaukšt. cukr.,

vaisinis pyragas ("pajus") 1 gabaliukas turi 12 arb. šaukšt. cukr.,

1 rieštainis "Doughnuts" turi 4 arb. šaukšt. cukr.,

šokoladinio pieno 1 puodukas turi 6 arb. šaukšt. cukr.,

visų minkštų gėrimų ("papsų") 1 bonka turi 4 arb. šaukšt. cukr.,

valgomų ledų 1 porcija ("cone") turi 6 arb. šaukšt. cukr.

Šiuos davinius yra paskelbęs Toronto universiteto odontologijos skyrius. Karštom vasaros dienom ypač sunaudojama daug ledų. Ledai, kurie milžiniškais kiekiais šiame krašte gaminami, yra perdėm komerciniai. Jie nieko naudingo mūsų organizmui neturi, išskyrus tušias kalorijas, kurios vasaros karštyje žmogui visiškai nereikalingos. Be to, juose esantys chemikalai, dažai bei dirbtiniai skoniniai mūsų sveikatai tikrai nepasitarnauja.

Tad pažūrėkime dabar trumpai, kas ledų sumanytojai ir ar negalima patiems pasigaminti sveikų, gardžių bei maistingų ledų. Iš istorijos žinome, jog Romos imperatorius Neronas nepaprastai mėgo pokyljus ir dažnai persivalgydavo bei persigerdavo. Tad vieno pokylio metu, išgėręs per daug stipraus itališko vyno, pasijuto blogai ir skundėsi dideliu galvos skaudėjimu. Pasišaukęs tarnus, liepė atnešti ko nors šalto, gaivinančio. Tačiau nieko rūmuose neradus imperatorius juos pasiuntė į Apeninų kalnus atnešti jam sniego ar ledo. Tarnai kal-

Iš lietuvių — amerikiečių aukų L. M. G. komitetas Kaune atidarė Amatų mokyklą Micevičiaus gatvėje, prie pat Nemuno, su įvairiomis dirbtuvėmis. Gabesnieji prieglaudų auklėtiniai buvo ruošiami į aukštesnes mokyklas, o kiti ėjo mokytis į Amatų mokyklą įvairaus amato. Buvo puikiai organizuotos dirbtuvės: statlių, mechanikų, skardininkų, batisiuvių, siuvėjų. Mergaitės mokėsi siūti, megzti, įvairiausių rankdarbių, skalbti, virti, kepti.

Tai buvo kolosalinė įstaiga, kuri daug patarnavo Kauno gyventojams ir turėdavo iš jų daugybę užsakyimų. Atsimenu, mes patys laukėme ilgiausią mėnesių eilę, iki sulaukėme savo namams užsakytų langų ir durų. Darbus atlikdavo dirbtuvėse labai gerai ir sąžiningai, ir tuo pat metu mokė mūsų jaunuolius. Tai buvo pirmoji Lietuvos stambaus masto amatų mokyimo institucija, kuri išaugo tikrai dėka lietuvių moterų dideliui pasiryžimui ir darbštumui.

Šiandieną negalima užmiršti tokių dalykų ir reikia sveikinti daug nuveikusią Domą Sleževičienę, kai šiemet sueina 50 metų, kada ji vyko į Ameriką rinkti aukų mažiems našlaičiams gelbėti. Jos veikla ir jos organizuoto L.M. globos komiteto darbai patys kalba.

J. Narūnė

nuose prisisėmę druskoje pavoliotus mašus sniego, atnešė imperatoriui. Neronas dabar spaudė sniego gniūžtes ir dėjo jas prie skaudančios galvos. Sniegas, žinoma, tirpo ir vanduo riedėjo jo veidu žemyn. Šaltas vanduo jį veikė gaivinančiai. Tada imta maišyti ištrūpsį sniegą su uogu sūka. Visiems tai patiko. Tačiau su Neronu šis pirmasis mėginimas ir baigėsi.

Tikrąja valgomų ledų idėją tik vėliau atnešė iš Kinijos grįžęs keliauninkas Marco Polo. Ir taip vėliau iš Italijos ledai paplito Prancūzijoje ir Anglijoje.

Kadangi dabar jų gamyba yra tokia nesudėtinga ir nereikalaujanti jokių ypatingų priemonių, tad siūlyčiau pagal žemiau dešdamą receptą patiems pasigaminėti.

Imti: 3 puodukus saldžios grietinės, 3-4 puoduko bičių medaus, 4 kiaušinius, 1 arb. šaukšt. vanilijos ekstrakto. Medų su kiaušinių tryniais ištrinti elektriniu maišytuvu iki šviesiai gelsvos spalvos. Supilti vanilijos ekstrakto. Palengva supilti grietinėle (arba 0,5 grietinės, 0,5 pieno). Atsargiai išmaišyti (irgi elektr. maišytuvu). Taip paruoštą masę supilti į aliuminį ar plastikinį neaukštą indą, uždengti ir padėti į šaldytuvą šaldomajai skyrty, kad gerai sustingtu. Kai sustings, išplakti kiaušinių baltymus. Dabar sustingusią masę sudėti į elektr. maišytuvą dubenį ir palengva maišant dėti išplaktus baltymus. Gerai išsukti ir vėl supilti atgal į tą plokščią indą. Uždengti ir įdėti į šaldytuvą šaldomajai skyrty leisti sušalti.

Duodant į stalą, papuošti šviežiom uogom, mėtu lapeliais ar puriais sausainėliais.

Pirma moteris Vatikano archyvų tyrinėtoja

Dr. Annie Dunlop, rašytoja, istorikė, Skotijos viduramžių istorijos specialistė, yra pirmoji moteris, ėmusi tyrinėti Vatikano archyvus. Ji yra presbiterionė, 75 m., Skotijos katalikų prašymu, popiežius Paulius VI ją apdovanojo "Benē Merenti" medaliu.

Kiekvieno naujo kūdikio gimimas yra Dievo išreikštas pasitikėjimo balsas žmogui ateitimi.

— I. Fey

L. D. Kunigaikštienės Birutės dr. jos centrinio Chicago skyriaus dabartinė valdyba ir revizijos komisija: (iš k. sėdi) V. Genienė — rev. kom. pirm., M. Babickienė — vald. pirm., V. Kulikauskienė — vicepirm., B. Gustaitienė — rev. k. narė. Stovi iš k.: L. Dainauskienė — sekr., I. Kulikauskaitė — rev. k. narė, M. Jautakienė — išd., M. Tamulionienė — kand., O. Andriūšaitienė — kult. reagentas. (V. Noreikos nuotr.)